

Z CZTERECH STRON GMINY

BIULETYN INFORMACYJNY GMINY SIEPRAW

Siepraw na stronie internetowej: www.siepraw.pl
Zapraszamy do odwiedzania!

Nr 1 (92) /2021

Egzemplarz bezpłatny

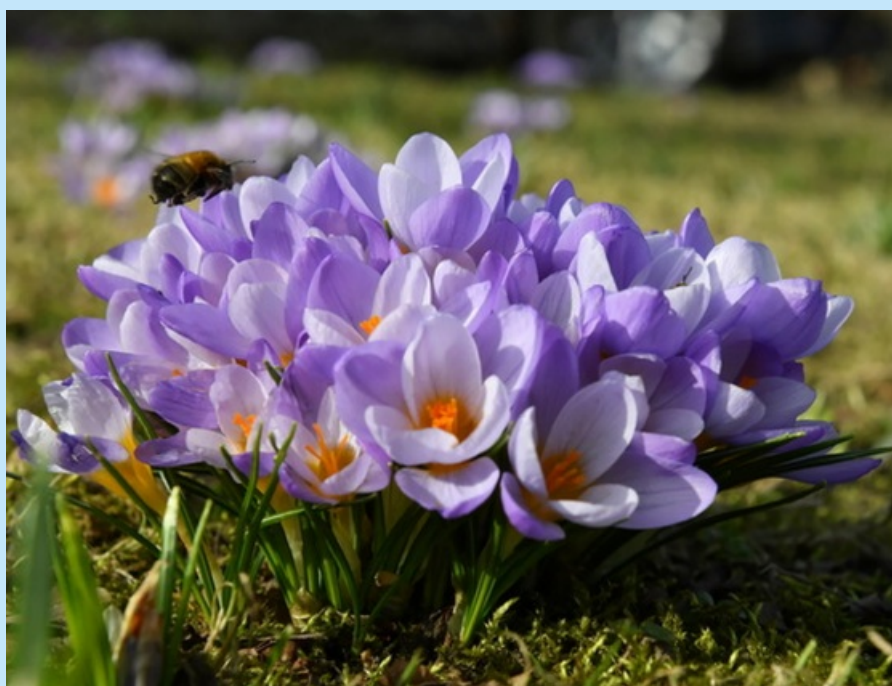
Staff Leopold

Przedwiośnie

Przemija szarość wielkopostna,
Budzi się ziemia letargiczna.
Połowa marca. Idzie wiosna,
Nie tylko już astronomiczna.

Po gorzkich żalach wnet się ocknie
Świat długo chmur okryty kwefem.
Lśnią szyby czyste wielkanocnie
I w słońcu pachnie już Józefem:

Józefem, lilia i bocianem,
Który coroczną wróci drogą
I na swem kole odzyskanem
Stanie chorągwią laskonogą.

W tym trudnym dla nas czasie, w tym dziwnym czasie życzymy Wszystkim Błogosławionych Świąt Wielkanocnych obfitujących w zdrowie, pomyślność i niosących nadzieję odradzającego się życia. Niech nadzieja na lepsze dni ziści się w poświętej codzienności.

Przewodniczący Rady Gminy
Leszek Wierzba

Wójt Gminy
Tadeusz Pitala

Ptaki - zwiastuny wiosny

Bazant

Bocian biały

Dudek

Zimorodek

Modraszka

Pierwiosnek

Skowronek

Śpiewak

Wieści gminne...

Informacja o bieżącej pracy Rady Gminy

Przełom roku to czas podsumowań i wytyczania kierunków działania na nowy nadchodzący rok. Rok 2020 nie był dla samorządów łaskawy, albowiem zdeterminowany został przez walkę o zdrowie i życie, ratowanie tysięcy miejsc pracy jak również o finansowe przetrwanie.

Na przełomie 2020-2021 roku Rada Gminy obradowała na trzech sesjach oraz wspólnych komisjach, które przygotowywały opinie do projektów uchwał.

2 grudnia 2020 roku odbyła się XX Sesja Rady Gminy Siepraw w formie ON-LINE ze względu na specyficzną sytuację związaną z pandemią COVID-19. Podczas sesji radni przyjęli uchwałę w sprawie określenia wysokości stawek podatku od środków transportowych na rok 2021. Przyjęta uchwałą stawka jest niewielka i mieści się w granicach ustawowych minimalnej stawki, co zasili tegoroczny budżet kwotą 93 188,00 zł, a więc wyższą tylko o 3 472,00 zł od uzyskanej w roku 2020. Natomiast uchwała, która zawsze wzbudza szereg kontrowersji dotyczy ustalenia wysokości stawek podatku od nieruchomości. Po analizie i dyskusji komisji na wspólnym posiedzeniu projekt uchwały został zaopiniowany pozytywnie i zostały zaakceptowane przez radnych podwyżki w granicach 3,9-4,5%. Uchwałę przyjęto jednogłośnie. Wójt Gminy przedłożył radzie informację o stanie realizacji zadań oświatowych w gminie Siepraw za rok szkolny 2019/2020. Radni zostali zaznajomieni z pełnym kształtem szkolnictwa na terenie Gminy, jak również z procesami zachodzącymi w oświacie. Przedstawione wyniki nauczania pokazały jakość i efektywność kształcenia w poszczególnych placówkach oświatowych na terenie Gminy. Rada jednogłośnie wyraziła aprobatę dla zaprezentowanej informacji i przyjęła uchwałę.

XXI Sesja Rady Gminy Siepraw obradowała 29 grudnia 2020 roku. Najważniejszym punktem obrad było uchwalenie Budżetu Gminy Siepraw na rok 2021. Niewątpliwie na tegoroczny budżet rzutowała będzie sytuacja spowodowana przez obostrzenia pandemiczne, niemniej budżet musiał być uchwalony. Trzeba przyznać, że przygotowanie uchwały budżetowej tj. sporządzenie budżetu, który gwarantuje płynność finansową Gminy w okresie pogłębiającego się kryzysu gospodarczego to wyjątkowe wyzwanie. O ile w pierwszym etapie tzw. „tarczy” pomoc finansowa dla gmin była przejrzysta i według poprawnego algorytmu, o tyle na drugim etapie dysponowanie dotacji zostało skrajnie upolitycznione, co niewątpliwie odbija się na budżetach wielu gmin, które nie uległy politycznej „naturalizacji”. Pomimo, że nasza Gmina została pominięta przez dysponentów w przydzielaniu środków z tarczy nr 2, choć spełniliśmy wszystkie kryteria, to jakoś na razie poradziliśmy sobie z tą skrajnością i udało się stworzyć budżet, który w miarę pozwoli na realizację założonych na ten rok przedsięwzięć, ale tylko jeśli sytuacja gospodarcza w kraju będzie w miarę stabilna. Uchwała budżetowa została przyjęta jednogłośnie. W trakcie sesji przyjęto jeszcze uchwały dotyczące gminnego programu rozwiązywania problemów alkoholowych i zapobieganiu narkomanii w roku 2021, a także program przeciwdziałania

przemocy w rodzinie. Obie te uchwały mają wspólny mianownik w postaci patologii społecznej, która niestety ciągle w naszej gminie stanowi problem, którym trzeba zajmować się systematycznie.

Kolejna XXII sesja Rady Gminy Siepraw która została zwołana na 9 lutego 2021 roku, w formie zdalnej podjęła kilka ważnych uchwał. Radni uchwalili zasady świadczenia dodatkowych usług w zakresie odbioru odpadów komunalnych i wysokości opłat za te usługi. W związku z dużą ilością wniosków złożonych przez mieszkańców Gminy, dotyczących zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, należy wprowadzić zmiany w aktualnie obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego Gminy Siepraw. Aby można było rozpocząć procedurę przekształcania radni podjęli uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia punktowej zmiany planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Siepraw. W trakcie sesji Rada przyjęła uchwały w sprawie zamiany nieruchomości gminnych, co w przyszłości pozwoli na uwzględnienie gminnej drogi, jak również w sprawie regulaminu przyznawania i wypłacania niektórych wynagrodzeń nauczycieli.

Mija pierwszy kwartał 2021 roku, a czas pandemii bezwzględnie nadal wzmaga ograniczenia w życiu społecznym i gospodarczym, utrudniając nam codzienną egzystencję. Istnieje obawa aby utrzymujący się stan stagnacji ekonomicznej nie postawił samorządów pod finansową ścianą, albowiem są one obciążone coraz mocniejszymi zobowiązaniami, za którymi nie idą należne środki finansowe, czego przykładem może być utrzymanie oświaty w gminie. Do tego dochodzi bardzo kontrowersyjny, a wręcz niezrozumiały podział funduszy samorządowej tarczy, tworzący sztuczne priorytety dla wybranych jednostek samorządu terytorialnego.

Aby nie popaść w całkowity pesymizm trzeba odwołać się do historii, która pokazuje, że każdy kryzys ma swój kres, a sytuacja kryzysowa i zagrożenia z nią związane wyzwalały w nas wiele potencjału, którego bez niej nie bylibyśmy w stanie zauważyć i przełożyć na działanie. Proponuję więc nadzieję, że „koronakryzys” wreszcie ustąpi, a wszystkie dotychczasowe problemy odejdą w niepamięć. Życzę wszystkim Mieszkańcom naszej Gminy normalności i zdrowia.

Przewodniczący Rady Gminy
Leszek Wierzba

Czy powietrze jest czystsze?

Alarmujące informacje na temat jakości powietrza w Polsce od kilku lat niepokoją opinie publiczną. Przekroczone normy emitowanych pyłów, gazów, a także substancji rakotwórczych (benzo-a-piren, dioksyny) o kilkaset procent to ponura rzeczywistość sezonu grzewczego, także na terenie Gminy Siepraw. Zanieczyszczenie powietrza skutkuje wieloma chorobami, nie tylko układu oddechowego, ale i nerwowego, krwionośnego, czy rozrodczego. Rocznie na choroby związane z zanieczyszczeniem

atmosferycznym umiera w Polsce 44 tys. osób, czyli ok. 10 osób zmarłych z tego powodu przypada na Gminę Siepraw. Bardzo dużo - wyobraźmy sobie, że pod kołami samochodów gminie rocznie 10 pieszych - byłaby to istna katastrofa.

Od kilku, czy nawet kilkunastu lat prowadzone są działania, żeby wyżej opisany stan rzeczy zmienić. Zmiana prawa, zarówno na poziomie krajowym, jak i lokalnym, programy dofinansowujące wymianę pieców, termomodernizacje budynków, czy montaż odnawialnych źródeł energii (OZE) - systemów solarnych, fotowoltaicznych, czy pomp ciepła, kampanie informacyjne, czy też montaż systemów monitorujących oraz ostrzegawczych ma w najbliższych latach poprawić sytuację jakości powietrza atmosferycznego.

Również w Gminie Siepraw od kilku lat prowadzone są działania mające w efekcie poprawić stan jakości powietrza: pozyskano środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na wymianę ponad 130 starych, pozaklasowych pieców na kotły gazowe lub nowoczesne kotły na „ekogroszek”, w Urzędzie uruchomiono punkt informacyjny rządowego Programu „Czyste Powietrze”, zainstalowano monitoring jakości powietrza Airly w każdej miejscowości Gminy, prowadzone są kontrole planowe i interwencyjne prawidłowości spalania w domowych paleniskach przez upoważnionych pracowników Gminy, prowadzone są kampanie informacyjne w szkołach, przedszkolach, Urzędzie Gminy, na zebraniach wiejskich oraz za pomocą publikatorów gminnych i mediów społecznościowych.

Kontrole prawidłowości spalania w paleniskach domowych oraz jakości spalanych paliw wznowiono w styczniu br. po okresie zawieszenia, związanego z pandemią COVID-19. Od momentu wznowienia kontroli w grudniu 2020 r. przeprowadzono 55 kontroli, zarówno planowych, jak i interwencyjnych - głównie spowodowanych zgłoszeniem poprzez aplikację EKOINTERWENCJA. Podczas kontroli sprawdzana jest jakość / klasa pieca, jakość paliw stałych (świadczenie jakości węgla, wilgotność drewna), obecność potencjalnych odpadów przeznaczonych do spalania, czy też sposób segregacji i gromadzenia odpadów komunalnych. W przypadku powzięcia podejrzeń co do spalania niedozwolonych materiałów kontrolujący pobierają próbki popiołu i wysyłają do specjalistycznego laboratorium, z którym Gmina ma podpisaną umowę, na badanie próbek spalonych substancji. Laboratorium potwierdza lub neguje podejrzenia, wystawiając raport z

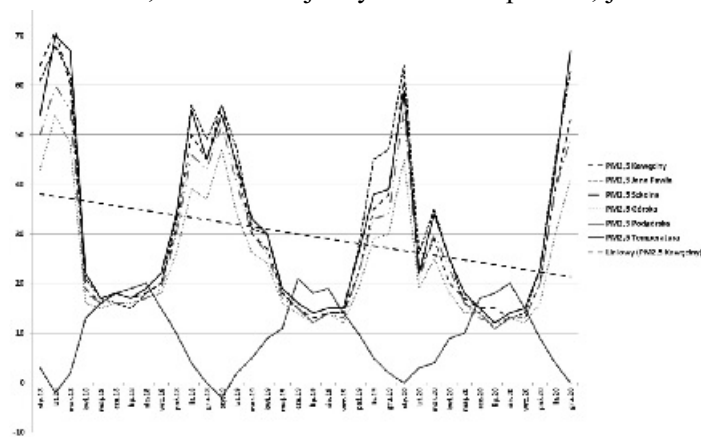
Dymienie z kominów domów zanieczyszcza powietrze, ale z reguły nie świadczy o spalaniu niedozwolonych materiałów. Palenie węglem i drewnem (póki co) jest legalne. Siepraw, 8 stycznia 2021. Fot. M. Baran

badania.

Gmina musi reagować na zgłoszenia zanieczyszczenia powietrza w przeciągu 12 godzin od chwili zgłoszenia. Zgłoszenia do Urzędu Gminy docierają najczęściej za pomocą aplikacji komórkowej / komputerowej EKOINTERWENCJA. Z doświadczeń kilkunastu zgłoszeń, które dotarły do Gminy do tej pory wynikają następujące wnioski:

- Część zgłoszeń nie zawiera uzasadnienia / opisu sytuacji, co niejednokrotnie utrudnia lub uniemożliwia prawidłową kontrolę (kontrolujący po prostu nie wiedzą co mają kontrolować);
- Część zgłoszeń to zgłoszenia „na chybił trafił” - np. w kilku przypadkach zgłoszeń palenia plastikami w danym domu okazało się, że dom ogrzewany jest piecem gazowy, w którym nie sposób spalić czegoś innego poza gazem;
- Dym z komina (nawet śmierdzący) nie świadczy od razu o nieprawidłowościach. Póki co, na terenie Gminy Siepraw dozwolone jest palenie paliwami stałymi (np. węglem, drewnem, peletem), co siłą rzeczy powoduje mniejsze lub większe dymienie, szczególnie podczas rozpalania w piecu lub dokładania kolejnego wsadu. Stąd prośba o zgłaszanie dymiących kominów tylko w przypadku uzasadnionego podejrzenia stosowania niedozwolonych paliw lub palenia odpadów;
- Niektóre zgłoszenia „nieprawidłowości” to element wojny sąsiedzkiej i dokuczenia drugiemu. Kontrola z Gminy ma być w tym przypadku elementem uprzykrzenia życia sąsiadowi;
- Większość kontroli wykazuje prawidłowe postępowanie i wysoką świadomość mieszkańców Gminy na temat spalania w domowych piecach.

Czy zatem wyżej wymienione kontrole oraz pozostałe działania dają pozytywny efekt w postaci poprawy jakości powietrza? Patrząc na odczyty czujników zlokalizowanych na terenie Gminy i częste przekroczenia jakości norm powietrza wydaje się, że nic się nie zmienia. Czujniki w zimowe, szczególnie bezwietrzne dni, jak świeciły tak świecą na bordowo. Spróbowałem jednak porównać jakość powietrza z kilku lat, wszak czujniki służą nam już od 2018 roku. Prezentowany wykres pokazuje średniomiesięczne stężenie niebezpiecznego dla człowieka pyłu PM_{2,5} w przeciągu 3 lat w 5 lokalizacjach na terenie Gminy Siepraw oraz temperaturę powietrza. Pozornie jakość powietrza się nie zmienia, no bo co daje wymiana 130 pieców, jak 2000

Średniomiesięczne stężenie pyłu PM_{2,5} w poszczególnych lokalizacjach czujników Airly w Gminie Siepraw w okresie styczeń 2018 r. - grudzień 2020 r. wraz z linią trendu dla lokalizacji na ul. Kawęciny, oraz średniomiesięczna temperatura powietrza.

dalej dymi? Do wykresu dodałem jednak linię trendu, która jak sama nazwa wskazuje tendencje zmian na podstawie dotychczasowych danych. Jeżeli dane z 3 lat są reprezentatywne, to trend w zanieczyszczeniu powietrza jest wyraźnie malejący, co daje drobne nadzieje, że prowadzone

działania przyniosą za jakiś czas pożądane efekty w postaci czystego powietrza, które będziemy mogli wdychać bez obawy o swoje zdrowie.

/Michał Baran/

Pytania do Wójta Gminy

Red. *Jak kształtują się priorytety Wójta Gminy Siepraw w początku obecnego roku?*

Wójt. Nie powiem nic odkrywczego, gdyż od roku najważniejsza sprawa to zdrowie Mieszkańców, bo od tego jak szybko zakończy się pandemia zależy zdrowie ludzi, rozwój firm działających u nas, nasza przyszłość, choć może to trochę górnolotnie, ale tak myślę patrząc na ograniczenia kształcenia dzieci i młodzieży. Obecnie Gmina nie posiada informacji o skali zachorowań na COVID-19, ale pandemia wciąż trwa, wszyscy mamy świadomość trzeciej fali i nowych mutacji wirusa groźnych także dla młodszej populacji. Mam jednak trochę nadziei, bo na podstawie testów przeprowadzonych dla pracowników Urzędu i szkół możemy się domyślać, że znaczna część populacji naszej Gminy przeszła zachorowanie na COVID-19, zyskując okresową odporność. Wiem, że chorowało prawie 70% pracowników Urzędu Gminy, co potwierdziły testy określające przeciwciała. Wierzę też w mądrość i rozsądek naszych Mieszkańców i mam nadzieję, że decydują się na przyjęcie szczepionek, tym bardziej, że punkty szczepień dostępne są, że tak powiem, na wyciągnięcie ręki, gdyż działają w obu przychodniach POZ. Na dzień dzisiejszy Urząd Gminy przyjmuje klientów jak przed pandemią, z tym wyjątkiem, że gdy pracownicy opuszczają biurko zakładają maseczkę, natomiast za biurkiem są osłonięci od interesantów płytą z pleksi. Chciałbym tu podkreślić, że należymy do nielicznych urzędów, które pracują w normalnym trybie.

Epidemia trwa nadal, obowiązuje nas szczególny tryb zachowania. Proszę naszych Mieszkańców w związku z trzecią falą epidemii o przestrzeganie wszystkich zaleceń rządu i sanepidu.

Red. *Jak ocenia Wójt budżet Gminy na 2021r. ?*

Wójt. Jedno wiem na pewno, dla naszego samorządu będzie to trudny okres. Niemniej uważam, że przyjęty przez Radę Gminy budżet na rok 2021 jest realny. Zakłada dochody w wysokości 57 116 tys. zł, w tym: udziały w podatku PIT 10 044 tys. zł, wpływy z podatków lokalnych na kwotę 3 865 tys. zł, środki z subwencji oświatowej, które powinny wynieść 9 807 tys. zł, natomiast z subwencji wyrównawczej 2 152 tys. zł.

Wydatki zaplanowano na poziomie 57 116 tys. zł, Największe kwoty 18 225 tys. zł planowane są na oświatę i pomoc rodzinie 14 492 tys. zł. W projekcie budżetu zaplanowano też wydatki inwestycyjne w wysokości 9 269 tys. zł, taka kwota możliwa będzie do realizacji dzięki pozyskanym środkom zewnętrznym. W projekcie budżetu Gminy zabezpieczono też odpowiednie sumy na przygotowania do realizacji inwestycji w następnych latach, między innymi na: projekt przedszkola w Zakliczynie, projekt modernizacji ulicy Św. Michała Archaniola oraz projekt budynku socjalnego z szatniami przy stadionie w Sieprawiu.

Red. *Zatrzymajmy się przy temacie inwestycji, bo one zostają, służą wszystkim, a więc są najważniejsze.*

Wójt. Oczywiście zaczynamy od zapewnienia finansowania na podjęte zadania. Gmina złożyła wnioski do Funduszu

Inwestycji Samorządowych - Tarcza II na zagospodarowanie na cele rekreacyjne terenu wokół Zbiornika Dobczyckiego oraz na budowę kanalizacji na ulicy Zarusinki i Dębowej, lecz należy do pięciu jednostek samorządu z terenu powiatu, które nie otrzymały wsparcia z strony rządu z tej tarczy, co więcej, do tej pory nie poznaliśmy zasad i kryteriów przyznawania tych środków. Gmina ponownie złożyła wnioski do rezerwy, która została po rozdysponowaniu środków w ramach tarczy nr II.

Tymczasem rozpoczęto wstępne prace przy budowie ścieżek rowerowych oraz punktów turystycznych nad Zatoką Zakliczyńską. Wykarczowano zakrzaczenia na długości 6 km w miejscu projektowanych ścieżek i punktów turystycznych.

Trwają prace przy budowie chodnika przy ulicy Długiej w Sieprawiu z dofinansowaniem Rządowego Programu Modernizacji Dróg Lokalnych. Inwestycję prowadzi Zarząd Dróg Powiatowych, dokumentacja przebudowy drogi została przygotowana przez Gminę Siepraw. W budżecie na 2021rok zabezpieczono środki na dofinansowanie tej inwestycji w kwocie 250 tys. zł. W ramach inwestycji powstanie 1000 metrów chodnika, zostanie też położona nowa nakładka asfaltowa wzdłuż tego chodnika. Równocześnie jest opracowywana dokumentacja przebudowy skrzyżowania ul. Długiej i ul. Wielickiej. Rozpoczęcie modernizacji uzależnione jest od pozyskania gruntu pod przebudowę skrzyżowania

Trwają prace przy drugim etapie budowy chodnika na ulicy Galicyjskiej na granicy Sieprawia i Rzeszotar. W następnym etapie zostanie wykonana nowa nakładka asfaltowa na tej części ulicy gdzie powstał nowy chodnik. Gmina współfinansuje tą inwestycję z Gminą Świątniki Górne i Powiatem Krakowskim. Na ten cel gmina Siepraw przeznaczyła z budżetu gminy 350 tysięcy złotych, przy całkowitym koszcie inwestycji ponad 1,4 mln zł. W następnych latach Powiat Wielicki będzie kontynuował modernizację drogi w kierunku Gorzkowa.

Gmina Siepraw prowadzi też rozmowy z Gminą Wieliczka i na najbliższej Sesji Rady Gminy będą wnioskował o zabezpieczenie środków finansowych w budżecie Gminy na budowę chodnika przy ulicy Długiej od strony ulicy Galicyjskiej. Jest duża szansa, że w najbliższym czasie powstanie jeszcze dodatkowe 500 metrów chodnika przy ulicy Długiej.

W bieżącym miesiącu został ogłoszony przetarg na budowę kanalizacji przy ulicy Zarusinki i ulicy Dębowej w Sieprawiu, na którą Gmina pozyskała dofinansowanie w kwocie 2 mln zł z Unijnego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W latach 2021-2022 powstanie 3,5 kilometra sieci kanalizacyjnej i do kanalizacji zostanie podłączonych 57 domów.

W marcu zostanie wybrany projektant, który przygotowuje do końca bieżącego roku projekt przedszkola w Zakliczynie. Z opracowanego programu funkcjonalno-użytkowego budynku wynika, że przedszkole ma posiadać sześć

oddziałów przedszkolnych, salę spotkań, kuchnię ze stołówką oraz plac zabaw. Będzie więc to obiekt wielkością porównywalny do przedszkola w Sieprawiu.

W marcu Gmina Siepraw złożyła kolejny raz wniosek do Rządowego Programu Sportowa Polska na dofinansowanie budowy boisk ze sztuczną nawierzchnią przy szkole Podstawowej w Czechówce i Łyczance. Realizacja tych inwestycji planowana jest na 2022 rok i uzależniona jest od pozyskanego dofinansowania

Red. Czy ma Pan jeszcze jakieś „dobre” wieści?

Wójt. Chciałbym zawsze mieć dla nas wszystkich najlepsze wieści, ale nie jest to możliwe. Może jednak to, że na wniosek mieszkańców Rada Gminy podjęła uchwałę, która umożliwia Mieszkańcom pozostawianie śmieci pozalimitowych w Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów za odpłatnością w wysokości wynikającej z kwot przetargowych.

Rozmawiała Wanda Matoga

Spoleczność gminna - 31.12.2020r.

Główny Urząd Statystyczny podał oficjalne dane demograficzne za rok 2020, według nich na koniec ubiegłego roku Polska liczyła 38 268 tys. ludności, czyli o 115 tys. osób mniej niż przed rokiem (38 383 tys.). Oznacza to również, że liczba ludności spadła w naszym kraju do poziomu najniższego od czasów II wojny światowej.

Po raz pierwszy także w powojennej historii liczba zgonów przekroczyła 470 tys. i w okresie 2020r. wyniosła aż 478 658 odnotowanych śmierci. Jeśli odniesiemy te dane do roku 2019, w których liczba zgonów wyniosła 409 900, to w ubiegłym roku było ich o 67 tys. więcej. Największą liczbę zgonów odnotowano w IV kwartale ubiegłego roku: w październiku 46 tys., a w listopadzie 66 tys. i w grudniu 54 tys., przy średniomiesięcznej liczbie zgonów z trzech pierwszych kwartałów na poziomie 34,5 tys. Pewnym jest, że największa liczba zgonów przypadła w okresie największego nasilenia pandemii, a oficjalne dane wskazują, że w 2020r. z powodu zakażenia koronawirusem SARS-CoV-2 w całym kraju zmarło 28 956 osób, choć należy zwrócić uwagę, że znaczy to tylko tyle, że u tychże zmarłych zakażenie potwierdzono badaniem testowym, być może bowiem wśród pozostałych zmarłych również były ofiary pandemii. Pewnie też taki wzrost liczebności zgonów jest wynikiem

wieloletnich zaniedbań opieki zdrowotnej leżących zarówno w dostępności szybkiego leczenia specjalistycznego, na co nałożyły się dodatkowo ograniczenia w ub. roku dostępności bezpośrednich kontaktów z lekarzami, a także zachowań samych pacjentów, po prostu ich późne zgłaszanie się do lekarzy.

Kolejne dane dotyczą liczby urodzeń. W ubiegłym roku w Polsce urodziło się 354 tys. dzieci, o ponad 20 tys. mniej niż w roku 2019.

W dalszym ciągu, a jest tak od 2013r. przyrost naturalny w Polsce jest ujemny. W 2020r. liczba urodzeń była niższa o 122 tys. od liczby zgonów, przy tych procesach daleka droga do mówienia o prostej zastępowalności pokoleń. W ub. roku stopa ubytku naturalnego w Polsce wyniosła -0,3%, co oznacza, że na każde 10 tys. ludności ubyło 30 osób.

Spoleczność naszej gminy 31.12.2020r. liczyła 9001 osób, w porównaniu do 2019r. liczebność mieszkańców zwiększyła się o 73 osoby, przy czym wzrost o 20 osób to wynik dodatniego przyrostu naturalnego, a wzrost o 53 osoby jest efektem dodatniego salda migracji.

Dane dotyczące przyrostu liczby mieszkańców gminy w ciągu ostatnich 5 lat zestawiono w tabeli.

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Czechówka	1188	1196	1205	1216	1216
Łyczanka	605	600	609	622	632
Siepraw	4689	4768	4833	4847	4891
Zakliczyn	2150	2196	2223	2243	2262
Ogółem gmina	8632	8760	8870	8928	9001
Ogółem wzrost o :	90	128	110	58	73
w tym:					
z tytułu przyrostu naturalnego	26	79	77	32	20
z tytułu salda migracji	64	49	33	26	53

Z powyższych danych wynika wprost, że w dalszym ciągu odnotowujemy w gminie dodatni przyrost naturalny, choć na koniec ub. roku jest on najniższy od notowanego w ciągu ostatnich 5 lat.

Najlepiej procesy naturalnej wymiany pokoleń zilustrują dane dot. liczby urodzeń i zgonów odnotowane we wszystkich miejscowościach gminy.

Liczba urodzeń	2016	2017	2018	2019	2020
Czechówka	10	19	17	11	9
Łyczanka	6	8	12	9	8
Siepraw	69	77	78	57	55
Zakliczyn	29	42	31	36	30
Ogółem gmina	114	146	138	113	102

Liczba zgonów	2016	2017	2018	2019	2020
Czechówka	10	8	12	7	6
Łyczanka	4	5	7	3	7
Siepraw	52	39	28	49	40
Zakliczyn	22	15	14	22	29
Ogółem gmina	88	67	61	81	82

Jak kształtuje się proces prostej wymiany pokoleń w poszczególnych miejscowościach gminy zobrazuje nam zestawienie danych dotyczących wielkości przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń a zgonów) w ciągu ostatnich pięciu lat:

Przyrost naturalny	2016	2017	2018	2019	2020
Czechówka	0	11	5	4	3
Łyczanka	2	3	5	6	1
Siepraw	17	38	50	8	15
Zakliczyn	7	27	17	14	1

Ostatnim czynnikiem wzrostu liczby mieszkańców gminy są ruchy migracyjne, a właściwie saldo migracji, czyli różnica między liczbą osób, które na stałe zamieszkały w naszych miejscowościach i potwierdziły ten fakt poprzez zameldowanie, a liczbą osób, które w sposób trwały opuściły dotychczasowe zamieszkanie. W ciągu ostatnich 5 lat w skali gminy saldo migracji było dodatnie, co na pewno świadczy o atrakcyjności naszych terenów dla osiedlających się tu nowych mieszkańców. Warto spojrzeć na dane:

Saldo migracji	2016	2017	2018	2019	2020
Czechówka	8	-3	4	7	-3
Łyczanka	6	-8	4	7	9
Siepraw	29	41	15	6	29
Zakliczyn	21	19	10	6	18

Kolejny raz przedstawiamy również dane dotyczące piramidy wiekowej mieszkańców gminy, według wzorów wyznaczonych przez statystyków, stosując podział na ekonomiczne grupy wiekowe: przedprodukcyjną, do której zaliczamy dzieci i młodzież do 17 lat; produkcyjną obejmującą osoby od 18 lat do wieku emerytalnego (dla kobiet do 60 lat, dla mężczyzn do 65 lat) i grupę poprodukcyjną, czyli osoby w wieku wyższym od emerytalnego.

Mieszkańcy w wieku	Ogółem w gminie	Czechówka	Łyczanka	Siepraw	Zakliczyn
Przedprodukcyjnym 0-17 lat, w tym:	2095	270	152	1125	548
Kobiety	983	139	71	517	256
Mężczyźni	1112	131	81	608	292
Produkcyjnym 18-do wieku emerytalnego, w tym:	5469	740	371	2959	1399
Kobiety	2601	364	176	1410	651
Mężczyźni	2868	376	195	1549	748
Poprodukcyjnym powyżej wieku emerytalnego, w tym:	1437	206	109	807	315
Kobiety pow. 60 lat	942	129	71	534	208
Mężczyźni pow. 65 lat	495	77	38	273	107
Ogółem w gminie, w tym:	9001	1216	632	4891	2262
Kobiety	4526	632	318	2461	1115
Mężczyźni	4475	584	314	2430	1147

Z analizy powyższego zestawienia wynika, że:

1. W naszej gminie od paru lat, tak jak i w całej Polsce, rodzi się więcej chłopców niż dziewczynek i przewaga mężczyzn utrzymuje się w przedziale wiekowym przed- i produkcyjnym. Odwrotne relacje od kilkunastu lat obserwujemy w najstarszej grupie wiekowej, w której występuje prawie dwukrotna przewaga kobiet.

Rok	Kobiety	Mężczyźni
2020	1115	1147
2019	1103	1140
2018	1091	1132
2017	1077	1119

3. Wskaźnik starości określany udziałem grupy poprodukcyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców w naszej gminie wynosił na koniec 2020r. 15,96% i choć jest niższy niż w skali całego kraju to w naszej społeczności rośnie, gdyż wyliczony na koniec 2019r. wynosił 15,55%. Nasza gminna populacja również z roku na rok coraz szybciej się starzeje. Po raz kolejny przedstawiamy też dane dotyczące członków naszej społeczności w wieku powyżej 80 lat, oraz grupy

2. Tak samo jak w skali całego kraju w gminie żyje więcej kobiet niż mężczyzn. Kobiety stanowią 50,28% mieszkańców, mężczyźni 49,72% ogółu, około półprocentową przewagę kobiet odnotowujemy w gminnej populacji od kilku lat. Jedną miejscowość stanowi wyjątek, to Zakliczyn, w którym czwarty rok z rzędu odnotowujemy liczebną przewagę mężczyzn.

osób, które ukończyły 90 lat i więcej. Z tej grupy nestorów w 2020r. zmarły 32 osoby, w tym dwie Panie w wieku powyżej 100 lat - jedna ur. w 1915r., a druga w 1919r., pozostali zmarli, to osoby w wieku niższym niż 80 lat.

Dane dotyczące nestorów naszej społeczności na koniec 2020r. w zestawieniu obejmującym 5 wcześniejszych lat przedstawiają się następująco.

Rok urodzenia	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
1915	1	1	1	1	-
1916	-	-	-	-	-
1917	-	-	-	-	-
1918	-	-	-	-	-
1919	2	2	2	1	-
1920	1	-	-	-	-
1921	1	1	1	-	-
1922	6	4	2	1	1
1923	2	2	-	-	-
1924	9	8	4	4	3
1925	5	4	4	4	3
1926	11	8	7	5	4
1927	12	11	10	5	4
1928	17	15	14	10	7
1929	22	17	15	12	8
1930	14	14	12	10	9
1931	23	23	21	17	16
1932	23	22	21	16	14
1933	21	18	16	16	14
1934	29	25	25	22	16
1935	27	25	25	22	22
1936	36	35	33	27	24
1937	37	37	37	34	33
1938	X	30	29	29	27
1939	X	X	33	31	30
1940	X	X	X	33	33
1941	X	X	X	X	19
Razem	299	302	312	297	287

Z 287 nestorów na koniec ubiegłego roku 39 osób ukończyło 90 i więcej lat; to 7 mężczyzn i 32 kobiety. Według roku urodzenia są to:

Z 1922r. - 1 (1 kobieta - Siepraw)

Z 1924r. - 3 (2 kobiety - Siepraw, 1 kobieta - Czechówka)

Z 1925r. - 3 (2 kobiety - Siepraw, 1 kobieta - Czechówka)

Z 1926r. - 4 (3 kobiety - Siepraw, 1 mężczyzna - Zakliczyn)

Z 1927r. - 4 (3 kobiety, 1 mężczyzna - Siepraw)

Z 1928r. - 7 (3 kobiety - Siepraw, 1 kobieta - Czechówka, 2 kobiety, 1 mężczyzna - Zakliczyn)

Z 1929r. - 8 (3 kobiety - Siepraw, 2 kobiety, 1 mężczyzna - Czechówka, 2 kobiety - Łyczanka)

Z 1930r. - 9 (3 kobiety, 2 mężczyźni - Siepraw, 1 kobieta, 1 mężczyzna - Łyczanka, 2 kobiety - Zakliczyn)

W Sieprawiu mieszka 23 nestorów, w tym 20 kobiet i 3 mężczyzn, w Czechówce 6, w tym 1 mężczyzna; w Łyczance 3 kobiety i 1 mężczyzna, w Zakliczynie 6 osób: 4

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Małżeństwa	80	56	49	37	54	29
Rozwody	20	9	6	13	10	9

Dane powyższe wskazują, że w ub. roku zawarto bardzo mało małżeństw, ich liczba jest najniższa od roku 2015, w którym odnotowano zawarcie 80 małżeństw, podczas gdy w 2020r. jedynie 29, należy jednak pamiętać iż w ubiegłym roku, praktycznie od marca z powodu pandemii obowiązywało masę różnych obostrzeń dotyczących

kobiety i 2 mężczyzn.

Jak co roku zamykamy informację o stanie społeczności gminnej na koniec 2020r. danymi dotyczącymi zawartych małżeństw i liczby rozwodów, a oto zestawienie.

możliwości gromadzenia się większej liczby osób, co na pewno wpłynęło w zasadniczy sposób na decyzję młodych o przesunięciu uroczystości ślubnych i wesel.

/Wanda Matoga/

Kierunek Kariera i Kierunek Kariera Zawodowa

- możliwość uzyskania dofinansowania z Wojewódzkiego Urzędu Pracy

Małopolska pomaga osobom pracującym w zdobyciu nowych umiejętności i dofinansowania do szkoleń. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie realizuje w całym regionie projekty „Kierunek Kariera” i „Kierunek Kariera zawodowa”. Każdy uczestnik otrzymuje pomoc doradcy zawodowego oraz brokera, który wspiera go w realizacji dofinansowanych bonów szkoleniowych.

Aby promować projekty i docierać do ich adresatów pracownicy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie przygotowali cykl spotów reklamowych, zachęcających do korzystania ze wsparcia doradców zawodowych oraz dotacji na szkolenia. Najnowszy spot jest dostępny pod linkiem: <https://youtu.be/yWGV5eTKjvA>

Małopolska wspiera pracujących, którzy chcą podnosić swoje kwalifikacje zawodowe. Istotne jest to, aby informacja o możliwości korzystania z takiej formy dofinansowania szkoleń dotarła do możliwie każdej osoby, która w obecnej sytuacji chce podnosić swoje kwalifikacje zawodowe lub chce zmienić wykonywany zawód.

- Kluczowe jest utrzymanie zatrudnienia oraz sprostanie wyzwaniom obecnego rynku pracy. Doskonalenie zawodowe, wzmocnienie oraz poszerzenie kompetencji i umiejętności może być szansą na uniknięcie utraty pracy lub uzyskanie nowego angażu

- podkreśla wicemarszałek Tomasz Urynowicz.

Warto podkreślić, że nie jest to pierwsza taka inicjatywa w WUP w Krakowie. Urzędnicy od czerwca 2020 regularnie nagrywają cykli filmów „Flesz lidera”, który dedykowany jest lokalnym liderom - członkom Facebookowej grupy dyskusyjnej „Inspiracje dla lokalnych liderów. Małopolska”.

- Ważne jest, aby forma przekazu informacji o projektach Kierunek Kariera i Kierunek Kariera Zawodowa była prosta i skutecznie zachęcała do korzystania z możliwości, jakie dają te projekty

- informuje wicedyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie Michał Kądziołka.

Dofinansowanie w projektach „Kierunek Kariera” i „Kierunek Kariera Zawodowa” można wykorzystać na szkolenia językowe, komputerowe, kursy prawa jazdy, ale również na wszelkie szkolenia zawodowe umożliwiające zmianę lub nabycie nowych kompetencji zawodowych, potwierdzone egzaminami. Dostępna jest także usługa

doradztwa zawodowego, która pomaga zrozumieć, że kompetencje to nie tylko wykształcenie i doświadczenie zawodowe, ale również umiejętności i wiedza zdobywane na co dzień. Chcąc dowiedzieć się, jak wykorzystać je w pracy doradca zawodowy pomoże znaleźć najważniejszą dla rozwoju umiejętność, dzięki której można stać się konkurencyjnym na rynku pracy.

Zapraszamy, jeśli:

- pracujesz;
- masz ukończone 25 lat i posiadasz wykształcenie maksymalnie na poziomie średnim lub niezależnie od posiadanego wykształcenia jeśli jesteś w wieku 50+;
- uczysz się lub pracujesz, lub mieszkasz w Małopolsce;
- posiadają obywatelstwo polskie lub zezwolenie na pobyt lub wizę, upoważniające do pobytu i podjęcia pracy na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

UWAGA!

Powyższa rekrutacja **nie dotyczy** osób pomiędzy 25 a 50 lat z wykształceniem pomaturalnym, policealnym oraz wyższym (licencjat, magisterium, doktorat lub powyżej).

Jak zgłosić się do projektu i otrzymać dofinansowanie w formie bonów szkoleniowych?

Wypełnij formularz zgłoszeniowy na naszej stronie i zapisz się na spotkanie z naszym doradcą. Teraz spotkania odbywają się w formie zdalnej za pośrednictwem komunikatora SKYPE. Po rejestracji doradca zawodowy będzie się z Tobą kontaktował mailowo. Bilans Kariery opiera się na rozmowie z doradcą zawodowym. Jest to usługa dla każdego, kto chce przyjrzeć się posiadanym przez siebie umiejętnościom, mocnym stronom, również dla osób, które niedawno zaczęły pracę i są dopiero na początku drogi i zdobywania doświadczeń. W Bilansie Kariery istotne są także pasje, zainteresowania, to, czego nauczyliśmy się poza szkołą, kursami czy pracą.

Więcej informacji na temat projektu „Kierunek Kariera”, Bilansu Kariery i bonów szkoleniowych znajdziesz na stronie projektu. Zasady rekrutacji zamkniętej dla osób z wykształceniem policealnym lub pomaturalnym znajdziesz tutaj:

<https://kierunek.pociagdokariery.pl/laravel-filemanager/app/public/shares/Regulamin%20policealne/ZASADY%20ZAMKNI%C4%98TEJ%20REKRUTACJI2020.pdf>.

Wróć z POWERem!

Małopolska pomaga młodym ludziom decydującym się na powrót z zagranicy w znalezieniu pracy, dofinansowania do szkoleń, czy też w zdobyciu nowych umiejętności. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie realizuje w całym regionie projekt „Wróć z POWERem!”. Każdy uczestnik otrzymuje pomoc doradcy zawodowego oraz konsultanta, który wspiera go w różnych sprawach: od załatwiania spraw w urzędach po tłumaczenie dokumentów i pomoc prawną.

Już pierwsi mieszkańcy z powiatu brzeskiego, krakowskiego, limanowskiego, myślenickiego, olkuskiego, proszowickiego, tarnowskiego, wadowickiego, wielickiego oraz miasta Kraków i Tarnów skorzystali z pomocy jaką oferuje projekt.

- Małopolska wspiera młode osoby w wejściu na rynek pracy, także te, które w pewnym momencie zdecydowały o wyjeździe za pracą za granicę, a teraz zdecydowały się na powrót. Kryzys spowodowany pandemią mocno uderzył w rynek pracy. Oferujemy konkretną pomoc w zaplanowaniu swojego życia, zarówno zawodowego, jak i rodzinnego w naszym regionie - informuje Tomasz Urynowicz, wicemarszałek województwa małopolskiego.

Projekt „Wróć z POWERem!” finansowany jest z

Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Ruszył w czerwcu tego roku i potrwa jeszcze dwa lata. Kierowany jest do osób przed trzydziestką. Kolejne kryterium to minimum półroczny pobyt za granicą. Następna kwestia to data powrotu. Jeśli ktoś już pracuje, ale chce rozwijać się w innym kierunku, może skorzystać z oferty przez pół roku od powrotu do Polski. Jeśli nie pracuje, to przez rok.

- Pomysł na projekt powstał dzięki sygnałom od młodych ludzi, ich rodziców i znajomych. Zwracali oni uwagę, że powracający z zagranicy często w pierwszym momencie czują się zagubieni. Projekt ma ich wspierać w pierwszych miesiącach po powrocie do kraju. Każdy uczestnik dostaje osobistego konsultanta oraz doradcę zawodowego, którzy pomagają mu załatwić szereg spraw związanych z powrotem do Polski - wyjaśnia Jan Gąsienica-Walczak, dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Konsultant pomaga od początku do końca udziału w projekcie. Dzięki niemu klient nie czuje się zagubiony, może porozmawiać o swoich wątpliwościach i pomysłach, poprosić o pomoc. Uczestnicy projektu spotykają się też z doradcą zawodowym, który podpowiada, w którym kierunku warto się rozwijać i wspólnie ustalają plan

zawodowy.

Udział w projekcie pozwala także na skorzystanie z bezpłatnych porad prawnych i podatkowych, usług psychologa, tłumaczeń przysięgłych i zwykłych dokumentów zagranicznych oraz warsztatów kreatywnych. A co najważniejsze wszystkie usługi są całkowicie bezpłatne i realizujemy je również w formie zdalnej - możesz stać się

uczestnikiem projektu bez wychodzenia z domu.

Więcej o projekcie „Wróć z POWERem!” można dowiedzieć się na stronie <https://www.pociagdokariery.pl>, pod numerami telefonów 515 995 474 i 500 573 931 lub pisząc na adres powroty@wup-krakow.pl

INSTYTUCJA WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Wojewódzki Urząd Pracy

w Krakowie

MAŁOPOLSKA

Dla powracających z zagranicy

18-29 lat

Wróć z
POWERem!

30+

Nowy Start
w Małopolsce

powroty@wup-krakow.pl

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Szczepimy się - dla siebie - dla innych

Szczepienia tzw. populacyjne w naszej Gminie prowadzone są od 25 stycznia 2021 r. w dwóch punktach szczepień, z których uzyskaliśmy informację o ich przebiegu w ciągu minionych 7 tygodni.

W Centrum Medycznym, Siepraw przy ul. Jana Pawła II 38 www.cmsiepraw.pl tel. 12 274 61 22 ogółem zaszczepiono 150 osób, z czego 2 dawkami zaszczepiono 90 osób, jedną dawkę otrzymało 60 osób. Na swoją kolej do szczepienia oczekuje 213 chętnych, w tym w wieku „70+” - 54 osoby, „60+” - 98 osób, „40+” - 50 osób, „20+” - 11 osób. Przy utrzymaniu dotychczasowego tempa szczepień planujemy zaszczepić wszystkie oczekujące osoby pierwszą dawką najdalej w pierwszym tygodniu kwietnia. Ośrodek

posiada odpowiednio przeszkolone kadry i czyni starania aby podwoić liczbę szczepień w ciągu najbliższego tygodnia. Oznacza to, że proces szczepień powinien zostać znacznie przyspieszony i będziemy mogli zaproponować szczepienia w bardzo krótkim terminie. U dotychczas zaszczepionych pacjentów w Centrum Medycznym Siepraw nie odnotowano powikłań poszczepiennych.

W Ośrodku Zdrowia, Siepraw 741 - tel. 12 2746030 - ogółem podano szczepionki dla 330 osób, z czego 100 osób zostało już zaszczepione 2 dawkami. Na swoją kolejkę oczekuje 1000 osób. Prowadzący Punkt Szczepień planują przyspieszenie całej akcji, starając się o otrzymanie jak największej liczby szczepionek, zamierzają prowadzić

szczepienia również w weekendy, co może być sporym ułatwieniem dla osób pracujących. Zaczął działać również mobilny punkt szczepień, do pacjentów obłożnie chorych, leżących, którzy nie mogą być dowiezieni do ośrodka dojeżdża zespół szczepiący z lekarzem, w ten sposób zaszczepiono do tej pory 20 osób.

- Zaszczepieni też mogli zostać nauczyciele. Z grupy 138 nauczycieli pracujących w naszych placówkach oświatowych, dla których jest to podstawowe miejsce pracy, zgłosiły się 72 osoby, większość lub nawet wszyscy są już po szczepieniu pierwszą dawką szczepionki.

Ponieważ szczepienia prowadzone są wielotorowo, z uwagi na podawane i zmieniane zasady szczepień możemy domniemywać, że dużo większa liczba mieszkańców Gminy

została już zaszczepiona przeciw COVID-19, choćby wykonujący zawody w szeroko pojętej służbie zdrowia, studenci kierunków medycznych, farmaceuci, nauczyciele akademicy i przedstawiciele wielu innych profesji.

- Ważne dla Mieszkańców Gminy - decydując się na szczepienie mogą zgłosić się telefonicznie do jednego z punktów szczepień, adresy i numery telefonów przypomniamy powyżej, a koordynatorzy szczepień zgodnie z procedurą zawiadomią o terminie, a nawet przypomną o nim tuż przed szczepieniem.

Szczepmy się dla siebie i dla innych !

Redakcja

Pandemia - odwieczny towarzysz ludzkości

Pandemie światowe wyniszczały ludzkość praktycznie w każdym wieku, i choć dane sprzed wieków, a nawet te sprzed stu lat nie są na pewno dokładne, to i tak szokują. Największe pandemie, jakich ludzkość doświadczała na przestrzeni wieków wywoływały różne patogeny.

Te spowodowane przez bakterie to m.in. dżuma, cholera, tyfus, czerwonka, trąd, błonica, krztusiec, różnego rodzaju biegunki, czy tężec.

1. Dżuma - „czarna śmierć” wywoływana przez bakterie nawiedzała ludzkość przez wiele wieków, chorobę przenosiły szczury i pchły, a tych nie brakowało na statkach handlowych, wpływających do różnych portów. Tą drogą rozszerzała się dżuma w latach 541 - 542 na obszarze Cesarstwa Bizantyjskiego powodując śmierć ok. 50 mln osób. Choroba ta powracała wielokrotnie do VIII wieku. Kolejna epidemia dżumy w latach 1346 - 1353 objęła Euroazję zabijając od 75 do 200 mln osób, w Europie jej szczyt przypadał na lata 1347 - 1351. Trzecia pandemia

dżumy przypadała na okres od 1850 do 1900 r., początkowo wybuchła w Chinach, potem pojawiła się w Indiach, a z Hongkongu przedostała się na wiele innych części świata, w tym też do Stanów Zjednoczonych. Podczas tej epidemii w wyniku zakażenia zginęło ok. 12 mln ludzi, ale udało się też zidentyfikować patogen wywołujący chorobę i ustalić sposób jej rozprzestrzeniania.

2. Cholera - to kolejna choroba bakteryjna szerząca się w świecie, pierwsza epidemia tej choroby objęła Azję w latach 1817 - 1824, w Europie rozprzestrzeniła się w 1830 r., a kolejny jej rzut w latach 1852 - 1860 uśmiercił ok. 200 mln ludzi. Początkowo wybuchła w Indiach, przyczyną było spożycie zakażonej wody lub pokarmu, a jej ofiar było tam ok. 15 mln. W Rosji pochłonęła ok. 1 mln osób, dotarła też do Wielkiej Brytanii, gdzie zabiła kilkadziesiąt tysięcy ludzi. Tam udało się odkryć, że to zakażona woda jest przyczyną choroby. Łącznie przez świat przetoczyło się 7 epidemii cholery, w tym ostatnia z nich w latach 60 i 70-tych XX wieku w Indonezji, Bangladeszu. Okazuje się, że dotarła również do Europy.

Oprócz bakterii przez wieki ludzkość niszczyły i niszczą nadal wirusy, szokują liczby ofiar śmiertelnych, zarówno tych dawnych, ale też pandemii z XX wieku.

1. Ospa prawdziwa, której nie możemy mylić ze współczesną ospą wietrzną, powracająca co jakiś czas od 1520 do 1979 roku, uśmierciła ok. 300 mln ludzi. Warto wiedzieć, że właśnie przeciw ospie podano ludziom pierwszą wynalezioną w świecie szczepionkę, zaaplikowano ją w 1796 r. w Londynie. Dzięki temu ospa prawdziwa jest tylko ponurym wspomnieniem. Ale wirus ten może się uaktywnić, tak jak to było we Wrocławiu, dokąd w lipcu 1963 r. wirusa z Azji przywłókł oficer SB Bonifacy Jedynak. Zachorowało 99 osób, głównie z personelu medycznego, 7 z nich zmarło. Epidemii zduszono, miasto zostało odcięte kordonem sanitarnym, nikt kto nie był zaszczepiony nie mógł tam wjechać, w mieście zaszczepiono 98% ludności. Wszystkie osoby podejrzane o kontakt z chorymi umieszczano w izolatoriach, gdzie odbywały kwarantannę. Ospa przedostała się jednak do 5 innych województw, ale nie wywołała epidemii, wygasła po 25 dniach.

2. Grypa „hiszpanka” (wirus H1N1) szalała w latach 1918 i 1919, kiedy to odnotowano drugą jej falę i zebrała od 50 do 100 milionów ofiar śmiertelnych na całym świecie. Odzwierzęcy wirus zmutował przez ptactwo lub trzodę chlewną, powodował u ludzi niezwykle śmiertelną odmianę grypy, w której przebiegu pojawiało się wiele powikłań, a

ludzie umierali głównie na zapalenie płuc. Wirus grypy wyizolowano dopiero w 1933 r., a w 1937 r. opracowano pierwszą skuteczną szczepionkę przeciw grypie, która zapobiega lub ogranicza skutki choroby. Obecnie na grypę sezonową i powikłania po niej nadal umiera ok. 1 mln osób na świecie.

3. Polio - choroba Heinego-Medina, jej epidemia trwała w latach 30 - 50 XX wieku, wirusy przenoszą się drogą pokarmową, a więc np. poprzez picie skażonej wody, wirus był jednocześnie wydalany z przewodu pokarmowego, krążył w układzie zamkniętym, skażając wodę, ziemię. Można więc przypuszczać, że przez wieki z uwagi na warunki sanitarne ludzkość narażona na stały kontakt z wirusem nabywała częściowej odporności. Co więcej, naukowcy podają dowody na to, że choroba znana była od czasów starożytnych, przez wieki o niskim poziomie infekcyjności i łagodnym przebiegu. Gwałtowna zakaźność, powodująca epidemię, to skutek mutacji wirusa na bardziej zjadliwy.

4. Grypa azjatycka (wirus H2N2) w 1956 r. w Chinach, przedostała się kolejno do Singapuru, Hongkongu i Stanów Zjednoczonych i do roku 1958 uśmierciła 1,1 mln ludzi.

5. Grypa Hongkong (wirus H3N3) z lat 1968 - 1970 spowodowała śmierć miliona osób w świecie, nie ominęła też Polski.

6. Grypa rosyjska (wirus H2N2) z okresu 1977 - 1978 uśmierciła ok. milion osób.

7. „Świńska” grypa (wirus AH1N1) pojawiająca się w latach 2009 - 2012 spowodowała śmierć ok. 500 tys. ludzi, zaczęła się od hodowców tych zwierząt i weterynarzy, gdy materiał genetyczny zwierzęcego wirusa zmieszał się z wirusem grypy sezonowej, pośrednim nosicielem mogły być inne zwierzęta.

8. „Ptasia” grypa (wirus H5N1 i potem H5N8) - pierwsze doniesienia pochodzą z 1997 r. gdy hodowcy drobiu zarazili się patogenem, mechanizm zachorowań był podobny jak przy świńskiej odmianie i również w wypadku pośredników zwierzęcych przekazujących patogen mogło być więcej, do Europy wirus dotarł w 2003 r., do Polski zaś w 2006 r. przenoszony przez dzikie ptactwo, zaraza może osiągnąć i często dosięga drób domowy, a także inne zwierzęta

W ostatnich latach też ciągle migają nam informacje o nowych epidemiach wywołanych przez:

- wirus Ebola, którego nazwa pochodzi od nazwy rzeki w Kongo, tam bowiem odkryto pierwszy przypadek choroby wywołanej tym patogenem, jego naturalnym rezerwuarem są owocożerne nietoperze, od których zakażenia przeszły na inne zwierzęta np. małpy. Wirus ten w latach 2014 - 2016 zabił ponad 11 tys. osób

- wirus SARS-Cov i SARS-Cov1, za sprawą tego koronawirusa również wywodzącego się od nietoperzy od których zakazili się inni pośredni gospodarze: cywety, jenoty, łaskuny, a potem w latach 2002 - 2003 ludzie, odnotowano 774 zgony, obawiano się większej epidemii, ale choroba wygasła.

- wirus grypy „meksykańskiej” (AH1N1v), jeden ze 140 zidentyfikowanych szczepów grypy świńskiej, w 2009 r. ofiarami której padło ok. 600 tys. osób.

- wirus MERS Cov, którego wykryto w 2012 r. i aż do dziś odnotowuje się wywołane przez ten patogen choroby układu oddechowego, głównie na Bliskim Wschodzie, w wyniku tej choroby zmarło 866 osób, a badania wskazują, że głównymi

przenosicielami tego wirusa są wielbłądy, jednak drogi szerzenia się koronawirusa nie są w pełni znane

- patogeny hepatotropowe powodujące np. wirusowe zapalenie wątroby.

- Obecnie powraca również odra, różne mutacje grypy i wiele innych chorób, które w każdej chwili w sposób niekontrolowany mogą rozwinąć się w lokalne epidemie a nawet ogarnąć cały świat.

Może się to wydać nieprawdopodobne, ale za sprawą chorób zakaźnych mogą wyginąć całe narody. Przykładów dostarczają historycy badający dzieje Ameryki i Północnej, i Południowej. Kontynenty te przez wiele tysięcy lat były odizolowane od reszty świata, a Europejczycy, którzy pojawili się tam w początkach XVI w., a potem Afrykanie przynieśli całą gamę śmiertelnych w mniejszym stopniu dla samych siebie, ale dla tubylców szczególnie groźnych zarazków. Wirusy przemieszczały się po kontynentach obu Ameryk szybciej niż ich nosiciele ze Starego Kontynentu, niezaprzeczalny wpływ na upadek imperium Azteków, Inków, Majów miała najpierw wyniszczająca te plemiona epidemia czarnej ospy, a potem odry, które „wspomogły” konkwistadorów w podboju nowego kontynentu. Naukowcy dowodzą, że za sprawą różnych epidemii w ciągu 150 lat od pierwszej wyprawy Kolumba populacja rdzennych Amerykanów spadła o nawet 90%.

Wiedza na temat największych epidemii chorób zakaźnych na ziemiach polskich przed wiekami jest stosunkowo niewielka, pierwszą wzmiankę o epidemii z 1003 - 1006 r. znaleźć można w Kronice Długosza, który pisał: „głód, mór i zaraza okropne panowały tymi czasy nie tylko w Polsce ale i na całym świecie”. Dżuma wielokrotnie, bo w latach 1186, 1283, 1307, 1360, 1383, 1451, 1497, 1542, 1573, 1663, 1680, 1720 dziesiątkowała ludność Polski. XIV wieczna dżuma zachodniej Europy na naszych ziemiach przeszła łagodnie, jednak pod koniec XV wieku w Krakowie epidemie tej choroby zdarzały się co 3, 2, a nawet co roku. W latach 1500 - 1750 odnotowano w różnych źródłach historycznych aż 92 epidemie, w latach 1601 - 1650 są wzmianki o 19 epidemii w Krakowie i 33 w Warszawie. W tych czasach epidemie szły w parze z wojnami, już podczas najazdu w 1241 r. Tatarzy przywlekli do nas trąd. Podczas

wojen zdarzało się, że liczba poległych była niższa niż zmarłych w wyniku dyzenterii (czerwonki), czy duru brzuszego. Straszliwe żniwo zebrała epidemia dżumy podczas wojen polsko - szwedzkich w XVII w., w XVIII zaś dżuma panowała tuż przed I rozbiorem Polski. Cholera została przywleczona do naszego kraju w początkach XIX wieku, podczas powstania listopadowego roznieśli ją żołnierze rosyjscy, liczba jej ofiar jest nie do ustalenia. Początek XX wieku rozpoczął się od epidemii grypy „hiszpanki”, choroby tak nazwanej, gdyż pierwszy jej przypadek opisano w Hiszpanii, wbrew nazwie została przywleczona do Europy przez żołnierzy amerykańskich przybywających na front I wojny światowej. Epidemia „hiszpanki” szalała w Polsce, chociaż nie ustalono liczby zachorowań ani jej ofiar. Choroba dotarła nawet do naszych miejscowości, a o liczbie zgonów naszych mieszkańców właśnie z powodu „hiszpanki”, ustaloną na podstawie parafialnych ksiąg zmarłych pisaliśmy w Biuletynie, jak również o ofiarach innych chorób zakaźnych z tego okresu. Okres I wojny światowej na terenach Polski to także czas epidemii tyfusu, czerwonki, które dziesiątkowały obozy jenieckie, a dur brzuszny, który panował w latach 1919 - 1924 zabił 10 tys. Polaków. Po II wojnie światowej panowały zaś gruźlica, dyfteryt, krztusiec i wiele odmian grypy, praktycznie powtarzającej się co roku, spowodowanej mutującymi wirusami.

Przez całe wieki ludzie nie znali prawdziwych przyczyn zarazy, morowego powietrza, niosącego śmierć, próbowano wieszczyć ich nadejście, a katalog znaków z końca XVI w. obejmuje m.in. pojawienie się komety, ogromnej liczby żab, czy też nagłe zmiany pogody.

Jak sobie radzono, jak próbowano się chronić? Otóż nie było to nic innego jak DYSTANS, DEZYNFEKCJA, MASECZKI, wspomagane okadzaniem i zadymianiem pomieszczeń dymem z jałowca, piołunu i oparami octu, którymi polewano rozgrzane kamienie. Jak zachowywano „dystans”. Ci, których na to było stać, a więc dwór królewski, bogaci mieszczenie, szlachta uciekali przed zarazą w odleglejsze miejsca, gdzie nie było morowego powietrza, nierzadko przenosząc chorobę ze sobą. Pozostali pilnie śledzili postępy zarazy. Od morowego powietrza chroniono się osłaniając twarz różnymi tkaninami, chorych izolowano wraz z rodzinami w ich własnych domach, zabijając drzwi i okna, a wodę i jedzenie dostarczali do tych oznakowanych krzyżem domostw wybrane osoby, ubrania których też były oznakowane, by pozostali, jeszcze zdrowi mogli ich unikać, zachować „dystans” od potencjalnych roznosicieli moru. To właśnie te osoby jak również grabarze, pod warunkiem, że zarazę przeżyli, mogli się „dorobić”, gdyż dobrze ich opłacano z kasy miejskiej. Kwerenda przynosi też wiele informacji na temat stosowania dezynfekcji, m.in.

- „Dobra rzecz jest umywać ręce octem lub różaną wodką z octem jakimkolwiek zmieszaną”,

- „Miej gąbkę albo chusteczkę umoczoną w occie dobrym zaprawionym rutą i jałowcem, tą gąbką albo chusteczką nos nacierać”

- i pozornie tylko wydające się absurdalnym polecenie: „Chronić się od wszelkiego zmęczenia, fatygi, roboty zbyt ciężkiej, które powodowałyby częste oddychanie”

Trudno się nam współczesnym dziwić, że bardzo wielu ekspertów świata medycznego za jeden z kluczowych momentów w historii medycyny uznaje wynalezienie szczepionek, bo to one stały się ratunkiem dla wielu

milionów ludzi. Dzięki ich stosowaniu, a także wynalezieniu skutecznych leków, w tym antybiotyków, świat uporał się z 26 chorobami zakaźnymi, a dziś próbuje pokonać pandemię wywołaną wirusem SARS-CoV-2 i jego mutacjami. Szczepienia trwają, kilka milionów osób w naszym kraju już otrzymało szczepionkę i dopóki nie zostanie wynaleziony skuteczny lek na COVID-19, stanowi jedyną ochronę przed ciężkim lub śmiertelnym jej przebiegiem. Co więcej jako dowód, że tak jest, lekarze podają informację o coraz liczniejszych w czasie obecnej fali pandemii hospitalizacjach osób młodych, grupy, która do tej pory nie miała szans otrzymać szczepionki.

Pod rozwagę należy też wziąć dane dotyczące konkretnych liczb ofiar pandemii wirusa SARS-CoV-2.

Popatrzmy na informacje o liczbach - 10.03.2021 r.: w świecie to 118,2 mln zachorowań i 2,6 mln ofiar śmiertelnych, a także 93,8 mln ozdowieńców. Media informują również o tym, że w Polsce zachorowało od początku pandemii, wg danych potwierdzonych wynikami testów, 1 828 313 osób, spośród nich zmarło aż 45 997 osób, chorobę pokonało 1 507 905 osób, a ozdowieńcy zyskują przynajmniej czasową odporność, bo są już dowody, że i oni mogą się ponownie zakazić. Jeszcze dane dotyczące pandemii z Małopolski, gdzie od jej początku odnotowano 136 478 potwierdzonych przypadków choroby i odnotowano 3487 przypadków zgonów z powodu COVID-19 lub z chorobami współistniejącymi. Co najmniej niepokojące są też doniesienia lekarzy o różnych objawach powikłań pocovidowych, które wymagać będą długotrwałego leczenia, ba nawet przeszczepów, a także rehabilitacji pacjentów, COVID-19, mimo że go pokonali zrujnował im zdrowie.

Chociaż praktyczne stosowanie szczepionki przeciw SARS-CoV-2 już od paru miesięcy wytrąca argumenty, że powstały za szybko i tym samym nie mogą być bezpieczne - to warto przypomnieć, że możliwe to było dlatego, że prace nad szczepionką przeciwko koronawirusowi SARS rozpoczęto w 2003 r., a badania i wstępne prace nad szczepionkami opartymi na mRNA zostały zawieszono, gdy epidemia wygasła. Starsze, wcześniejsze szczepionki przeciwko różnym chorobom zawierały bądź osłabionego czy też „zabitego”, albo tylko białko wirusa by w ten sposób wywołać reakcję odpornościową. W obecnej szczepionce mRNA (Pfizer, Moderna, CureVac) zamiast podawać całego wirusa, czy też jego białko podawany jest kawałek kodu genetycznego kolca wirusa, na podstawie czego komórki zaczynają to białko produkować, jednocześnie organizm człowieka rozpoznaje je jako „obce”, co skutkuje wytworzeniem odpowiednich przeciwciał. W szczepionkach wektorowych (Astra Zeneca, Jonhson & Jonhson) wykorzystuje się nieaktywną cząstkę innych wirusów, która jest wektorem, czyli przenosi białko kolca SARS- Cov-2, co po podaniu szczepionki skutkuje wywołaniem reakcji układu odpornościowego. W momencie wprowadzenia szczepionek kwestionowano jej bezpieczeństwo z uwagi na krótki czas testów klinicznych, chociaż twórcy wskazywali, że przeprowadzono wszystkie trzy fazy badań, lecz ze względu na presję czasu prowadzono je jednocześnie. Wg coraz to nowych obwieszczeń naukowych badania trwają, bo do skutecznego zduśnienia pandemii droga daleka, coraz częściej słyszymy, że wirus może z nami pozostać na stałe, co nie dziwi, choćby podobnie jak mutujący wirus grypy, skutkujący koniecznością dostosowywania kolejnych

szczepionek do tych mutacji.

Szczepionki przyjęte przez ludzi przeciw COVID-19 nie uśmiercą samego koronawirusa, ale uzbroją i wzmocnią ich odporność, zapobiegając ciężkim zachorowaniom, wymagającym leczenia szpitalnego, zapobiegając tym

samym ciężkim powikłaniami pocovidowym. Może więc warto zgłosić się na szczepienie.

/Wanda Matoga/
Ryc. Pixabay.com

Szkoła uczy i nie tylko

Pomocna dłoń!

31 stycznia bieżącego roku mieszkańcy naszej gminy mieli możliwość wzięcia udziału w 29. finale Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Jak co roku, już od samego rana wolontariusze ze szkół podstawowych w Sieprawiu i Łyczance kwestowali na parkingu przy kościele w Sieprawiu, zbierając datki na ten charytatywny cel. Tym razem pod hasłem „Finał z głową”. Mimo zimna, które dawało się we znaki, uczniom bardzo podobała się akcja, a ludzie chętnie przychodzili i wpłacali różnorodne sumy. Zebrane w tegorocznej akcji fundusze zostaną przekazane

szpitalom na wsparcie laryngologii, otolaryngologii i diagnostyki głowy.

Mamy nadzieję, że w przyszłym roku ponownie uda nam się tak licznie wesprzeć akcję Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy i ponownie staniemy z puszkami, aby pomagać innym ludziom. Serdecznie dziękujemy wszystkim, którzy wzięli udział w tegorocznej akcji WOŚP!

/Adela Iwanów, Karolina Kryńska/

Warsztaty antysmogowe dla dzieci i młodzieży w naszej gminie

W tym roku do Sieprawia zawiązał ogólnopolski program edukacyjny „Biznes kontra smog”. Program ten już od ponad 2 lat skupia wolontariuszy z różnych przedsiębiorstw, którzy prowadząc szkolenia dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym w przystępny sposób objaśniają, czym jest smog, skąd się bierze oraz jak należy się przed nim chronić i mu zapobiegać. Dotąd przeprowadzono ponad 1 200 warsztatów dla ponad 28 000 dzieci w całej Polsce; akcja ta ma charakter cykliczny (warsztaty odbywają się podczas trwania sezonu grzewczego, kiedy zanieczyszczenie powietrza jest w Polsce największe).

W tym roku jako wolontariuszka tejże akcji miałam przyjemność prowadzenia warsztatów antysmogowych dla uczniów w naszej gminie. Niniejszy tekst powstaje pod koniec lutego, kiedy „Biznes kontra smog” wciąż trwa, warsztaty trwają, więc na dokładne podsumowania jest jeszcze za wcześnie; ale już mogę zaznaczyć, że w warsztatach uczestniczyła młodzież oraz dzieci ze Szkoły Podstawowej w Łyczance (klasy 1-8).

Pandemia spowodowała, że tegoroczne warsztaty mogą mieć głównie formę online. Ponieważ nie mam wielkiego doświadczenia w prowadzeniu zajęć edukacyjnych online dla dzieci, do pierwszych warsztatów przystępowałam ze stresem i obawami, czy uda mi się dzieci zainteresować tym mało wdzięcznym tematem, jakim jest smog, i nie zniechęcić ich trudną tematyką. Na szczęście moje obawy były zupełnie bezpodstawne: już podczas pierwszych warsztatów dla klas 4-6 dzieci wręcz zasypały mnie pytaniami dotyczącymi przyjaznego środowiska stylu życia oraz metod walki ze smogiem. Wykazały się też ogromną wiedzą na temat segregacji odpadów, a także - co zaskoczyło mnie chyba najbardziej - wiedziały sporo na temat możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii w naszych domach. Starsza młodzież orientowała się świetnie w dostępnych na rynku aplikacjach do monitorowania jakości powietrza, wiedziała też, gdzie w naszej gminie znaleźć można czujnik Airly i jak należy się zachować, kiedy pokazuje on alarmujące wyniki. Podczas zajęć dla dzieci z klas najmłodszych w definiowaniu

trudnego zjawiska smogu bardzo pomocna okazała się szara maskotka o imieniu Stefek, która jakiś czas temu była dostępna w jednym z dyskontów, a którą dzieci świetnie znały.

Uczestnicy warsztatów mogli dowiedzieć się między innymi, czym jest tak zwana niska emisja i dlaczego ma tak wielki udział w zanieczyszczeniu naszego powietrza. Z dużym zainteresowaniem spotkała się też ta część warsztatów, która skupiała się na zagrożeniach zdrowotnych, które niesie ze sobą oddychanie zanieczyszczonym powietrzem. Także i w tym wypadku dzieci wykazały się niemałą znajomością tematu.

Choć tematyka naszych spotkań była poważna, to w ich trakcie nie brakowało też momentów wesołych: pierwsze warsztaty odbywały się w tłusty czwartek, więc także na wirtualnym czacie pojawiły się góry pączków. Niestety nie udało mi się poczęstować uczestników żadnymi słodkościami, ale dzięki uprzejmości organizatorów programu

„Biznes kontra smog” mogłam przekazać Szkole Podstawowej w Łyczance towarzyszące akcji gadżety (kolorowe karty pracy dostosowane do wieku dzieci, naklejki, kredki oraz pamiątkowe dyplomy).

Bardzo dziękuję Pani Annie Smyczek i Pani Kata-

rynie Poborowskiej-Wronce za pomoc w zorganizowaniu warsztatów.

/Patrycja Langer/

Z życia ZPO w Zakliczynie

ZPO Zakliczyn w akcji „Razem na Święta”

W grudniu przedszkolaki i uczniowie naszej szkoły i przedszkola włączyli się w akcję organizowaną przez MEN „Razem na święta”. Celem akcji było zarówno zachęcenie uczniów do niesienia pomocy innym, jak również budowanie wspólnot i więzi międzypokoleniowych. Ze względu na liczne ograniczenia wynikające ze stanu

epidemii tegoroczna edycja akcji miała nieco odmienny charakter niż w minionych latach. Udało nam się zrealizować 3 poniżej opisane akcje.

/M. Obajtek, A. Rolka, J. Ralska-Lenart

„Pierniki dla Seniora”

Przedszkolaki z grupy „Tygryski” (3,4 latki) razem z wychowawczynią p. Urszulą Pułtorak, wolontariuszkami z klasy VIII i opiekunem SU p. Joanna Ralska-Lenart, upiekły i udekorowały ponad 300 pierników, które zostały zapakowane i dostarczone przed świętami wraz z życzeniami do Domu Pomocy Społecznej w Krakowie. Słodkie niespodzianki zawiozła i wręczyła starszym, samotnym, często schorowanym mieszkańcom domu opieki, pani Bożena Głąb, która od wielu lat organizuje i podejmuje różne akcje, włączając uczniów w bezinteresowną pomoc i działania charytatywne na rzecz starszych, samotnych osób.

/M. Obajtek, A. Rolka, J. Ralska-Lenart/

„Kartki bożonarodzeniowe”

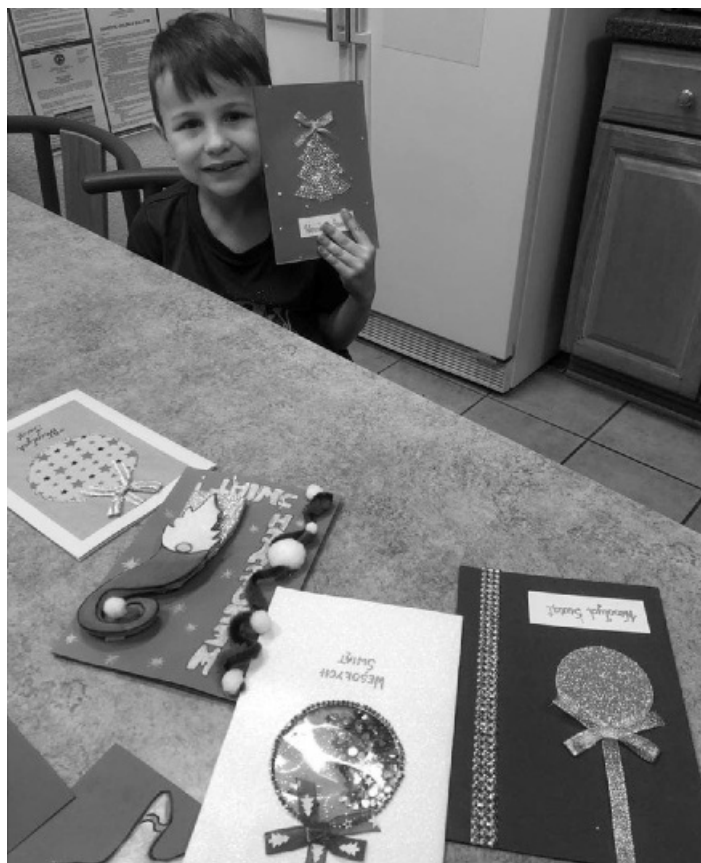
Pani Magdalena Obajtek zachęciła uczniów klas I-VIII do wykonania kartek bożonarodzeniowych. Pomimo nauczania zdalnego uczniowie z naszej szkoły wykonali i dostarczyli do szkoły blisko sto kartek świątecznych. Każda bożonarodzeniowa laurka okraszona była pięknymi życzeniami, które miały na celu ocieplenie serc osób tęskniących za domem. Dzieła naszych uczniów ucieszyły pacjentów i personel wszystkich oddziałów myślenickiego szpitala, pensjonariuszy Domu Seniora w Drogini oraz poleciały aż za ocean, do Polaków mieszkających w Stanach

Zjednoczonych. Zaraz po świętach zaczęły napływać do nas podziękowania i wyrazy wdzięczności od wszystkich obdarowanych dla dzieci i młodzieży z Zakliczyna.

Warto dzielić się miłością!

/M. Obajtek, A. Rolka, J. Ralska-Lenart/

#Bałwankowy Challenge! czyli... na wyzwanie, gotowi... START!

Pod koniec stycznia najmłodsza grupa przedszkolna „Misie” została nominowana do zimowej zabawy przez Katolicki Zespół Edukacyjny w Ostrowcu Świętokrzyskim. Zadanie polegało na ulepieniu zabawnego bałwana, w nietypowej pozie ze śniegu bądź innych materiałów w ciągu kilku dni od daty nominacji. Misie podjęły wyzwanie z wielkim entuzjazmem i odpowiednio przygotowane na śnieżną zabawę wraz z wychowawcą przystąpiły do wykonania zadania. Nasz bałwanek był wyjątkowy i... zaczytany! Stworzyliśmy Bałwanka, który zakochał się w książkach. Dzięki temu chcieliśmy przekazać wszystkim dzieciom, że czytanie książek, a także słuchanie czytanych bajek jest bardzo wartościowe i pozytywnie wpływa na rozwój młodego pokolenia.

Nominując kolejne osoby i pracowników włączyliśmy z czasem do zabawy całe przedszkole. Tygryski, Kotki i Pszczółki stworzyły swoje zimowe bałwanki. W zabawie wzięły udział także niezawodne Panie z obsługi i Grono Gastronomiczne. W ten właśnie sposób w Zakliczynie powstały bałwanki nie tylko ze śniegu, ale także z garnków i innych kuchennych przedmiotów.

Gorąco pozdrawiamy naszych kolegów i koleżanki z Katolickiego Zespołu Edukacyjnego w Ostrowcu Świętokrzyskim i dziękujemy za nominację! A Państwa zapraszamy do obejrzenia kilku zdjęć z tego wydarzenia!

/Ewa Jania/

Witając się z Nowym Rokiem, szliśmy balowym krokiem!

Nie od dziś wiadomo, że przedszkolne uroczystości dostarczają dzieciom wyjątkowych atrakcji. Pierwszą uroczystością w nowym roku był u nas bal karnawałowy, który zorganizowaliśmy w przedszkolu 8 lutego. Tego dnia

sale przedszkolne w mgnieniu oka wypełniły się prawdziwymi postaciami z bajek. Całe wydarzenie rozpoczęliśmy uroczystością od przejścia przez złotą bramę, w postaci foliowej kurtyny. Każdy przedszkolak w przebraniu

swojego ulubionego bohatera mógł zaprezentować swój strój, umiejętności taneczne, a także w dalszej części balu wziąć udział w karnawałowych konkursach i przejść się po prawdziwym czerwonym dywanie. Radości nie było końca. Po szalonej zabawie z kolorowymi balonami i bańkami mydlanymi przyszedł czas na słodki poczęstunek, po którym wróciliśmy do zabawy naładowani nową energią. Oczywiście bal poprzedzony był rozmową na temat karnawałowych

tradycji w różnych zakątkach świata. Dzieci miały okazję porównać karnawałowe zabawy i zwyczaje z różnych miejsc. Wniosek, jaki wyciągnęliśmy z całego wydarzenia był prosty: Ja będę tańczył, a Ty mi graj, bal w Zakliczynie jest zawsze „naj, naj!”

/Ewa Jania/

„Nikt nie kocha tak, jak dziecko, uwierzcie w te słowa. Miłość dziecka jest prawdziwa i bezwarunkowa!”

Kierując się tym właśnie przekazem zorganizowaliśmy w naszym przedszkolu Walentynki.

To piękne święto miłości, było dla nas wspaniałą okazją do poznania historii Świętego Walentego, a także poznania serca, które choć kojarzy się zazwyczaj z konkretnym kształtem, kolorem i uczuciem tak naprawdę jest przecież narzędziem, dzięki któremu żyjemy. Ubrani na czerwono, jako symbol miłości, którą darzymy naszych bliskich i siebie nawzajem wsłuchiwalismy się w rytm bicia naszych serc za pomocą prawdziwego stetoskopu. Śpiewaliśmy też o tym, jak ważna jest miłość, przyjaźń i obecność drugiego człowieka.

Daliśmy się porwać w magiczną podróż na kolorowej

chuście, którą wykorzystaliśmy także do zabawy z czerwonymi piórkami. Sprawdzaliśmy, jak wiele trzeba sił, aby podrzucić piórka wysoko, a następnie obserwowaliśmy, jak powoli opadają na podłogę. Na koniec tego wyjątkowego dnia wszystkie dzieci otrzymały balony w kształcie serca, a wykonane prace plastyczne, w które włożyliśmy całe serce i ogrom miłości zawisły w naszej galerii prac.

Miłość, przyjaźń i życzliwość wobec siebie to wartości, które towarzyszą nam każdego dnia. Dlatego nasze przedszkole jest miejscem, wypełnionym dobrem po sam dach!

/Ewa Jania/

Internetowo, lecz z głębi serca!

Jak można wyrazić miłość i wdzięczność teraz, gdy pandemia ogranicza kontakty z najbliższymi? Jak złożyć życzenia Babci i Dziadkowi, kiedy to właśnie Seniorzy powinni być najbardziej chronionymi osobami?

Przedszkolaki z Zakliczyna znalazły na to sposób. Od początku stycznia przygotowaliśmy dla kochanych Babć i Dziadków prezenty i niespodzianki w najróżniejszych formach: od kartek z życzeniami, aż po pachnące mydełko, serduszka i bukiety kwiatów wykonanych własnoręcznie. Wszystko po to, aby w dniu święta Babci i Dziadka wyrazić tym swoją pamięć i miłość. Wspólnie z wychowawcami dzieci przygotowały także krótki filmik, na którym zaprezentowały piosenki śpiewane dla Babci i Dziadka. Bardzo żałowaliśmy, że nie mogliśmy w tym roku zaprosić tak ważnych gości do przedszkola i wystąpić na scenie przygotowując wcześniej życzenia w postaci prawdziwego przedstawienia.

Taka forma składania życzeń i prezentowania trudu włożonego w przygotowanie wstępu zawsze była i jest dla dzieci bardzo ważna. Możliwość wystąpienia w roli aktora czy aktorki, zaśpiewania na forum dla swojej ukochanej Babci i ukochanego Dziadka zawsze wiązała się z wielkimi emocjami. Wyszukiwanie swoich najbliższych wśród tłumu na widowni zawsze powodowało uśmiechy na twarzy, dumę z własnych umiejętności aktorskich i radość z obecności bliskich, tak bardzo ważnych osób dla dzieci. Tę magię uroczystości przedszkolnych odebrano nam, wprowadzając pewne ograniczenia. Mamy jednak świadomość, że zdrowie i bezpieczeństwo naszych bliskich i nas samych jest najważniejsze. Dlatego w tym roku.... *życzenia dla Babci i Dziadka, miłe życzliwe słowo, przestaliśmy z serduszka drogą internetową!*

/Ewa Jania/

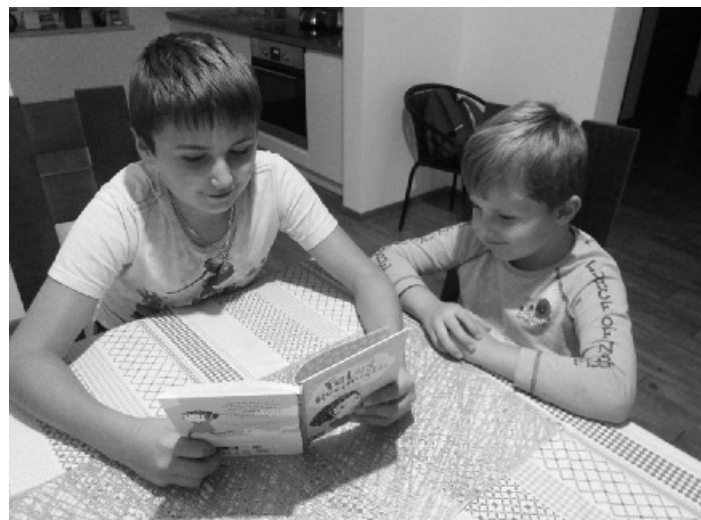
Biblio-Plecak

Dzięki współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną w Myślenicach dzieci z przedszkola w Zakliczynie biorą udział w projekcie „Biblio-Plecak”. Rok temu odbyły wycieczkę do Miejskiej Biblioteki Publicznej w Myślenicach i uczestniczyły w specjalnych zajęciach czytelniczo-animacyjnych.

Do przedszkola wróciły z dwoma Biblio-Plecakami (pakiet po 10 książek), w których znajdują się odpowiednio dobrane dla ich wieku pozycje. Ze względu na zamknięcie szkół i przedszkoli w marcu b.r. projekt czytelniczy został przerwany. Od września 2020r. został wznowiony, obecnie zapraszamy rodziców i dzieci do jego kontynuacji.

Plecaki z książkami są zabierane do domu przez dzieci oddziału „0” oraz klasy I, by mogły one - wspólnie z rodzicami - korzystać z magii czytania, będą mogły wspólnie z rodzicami przeżywać przygody, poznawać nowe rzeczy i

słowa, rozwijać wrażliwość i wyobraźnię, a przede wszystkim budować rodzinne więzi.

Dzieci wykonują ilustracje do wybranych książek, rodzice zaś, pomagają napisać, która pozycja podobała się najbardziej i dlaczego, a na szkolnym korytarzu umieszczone będą niektóre prace.

Na zakończenie projektu „Plecaki” powrócą do Miejskiej Biblioteki w Myślenicach, a książki zostaną w naszym przedszkolu, by inne dzieci mogły z nich korzystać. Projekt ma służyć propagowaniu czytelnictwa, wspierać nawyki sięgania po książkę i zdobywania wiedzy oraz

zachęceniu rodziców do podejmowania działań wspierających.

„Nikt nie rodzi się czytelnikiem. Czytelnika trzeba wychować, codziennie czytając dziecku dla przyjemności”.
Fundacja ABCXXI - Cała Polska czyta dzieciom

/Dorota Buszko, Wiesława Wójtowiec/

„Pomoc dla Przytuliska w Harbutowicach”.

Naszymi działaniami postanowiliśmy wesprzeć również Przytulisko w Harbutowicach. Po skontaktowaniu się z właścicielką Przytuliska, Panią Małgorzatą Dobrzańską oraz ustaleniu, jakie produkty są najpilniej potrzebne zwierzacom, szkoła oraz przedszkole w Zakliczynie rozpoczęły zbiórkę. Mimo pandemii oraz nauki zdalnej, przedszkolaki, uczniowie i rodzice z wielką chęcią i olbrzymim zapałem przystąpili do akcji. Produktów z każdym dniem przybywało, a efekt końcowy przeszedł nasze oczekiwania. Kilka dni po zakończeniu zbiórki, koordynator akcji p. Agnieszka Rolka wraz z p. Joanną Ralską-Lenart zawiozły zebrane produkty do Harbutowic. Pani Małgosia nie kryła radości, była bardzo wdzięczna za pomoc dla zwierzaków tuż przed świętami i w tym trudnym okresie pandemii. Nasza szkoła zachęca do wspierania tego wspaniałego miejsca oraz właścicieli, którzy zajmują się bezdomnymi psami i kotami od wielu lat.

Mamy nadzieję, że Serca wszystkich, którzy włączyli się w organizowane akcje pomocy, będą zawsze wielkie i zawsze otwarte nie tylko dla drugiego człowieka, ale także współczujące dla zwierząt.

/M. Obajtek, A. Rolka, J. Ralska-Lenart/

„Człowiek jest wielki nie przez to, co posiada, lecz przez to, kim jest; nie przez to, co ma, lecz przez to, czym dzieli się z innymi” - Jan Paweł II

Z życia SP w Czechówce

Co słyhać w Szkole Podstawowej w Czechówce?

Kiedy w październiku ubiegłego roku przechodziliśmy na zdalne nauczanie wszyscy mieliśmy nadzieję, że po kilku tygodniach obostrzeń wrócimy do szkoły. Jednak mijają kolejne miesiące, a my musimy dalej mierzyć się z trudną rzeczywistością.

Wszystkim doskwiera już zdalne nauczanie, dlatego z wielką radością powitaliśmy uczniów młodszych klas, którym pozwolono na powrót do szkoły.

Organizacja pracy przedszkola i klas I-III odbywa się z zachowaniem reżimu sanitarnego (strefy, maseczki,

dezynfekcja, dystans).

Starsi uczniowie wciąż kontynuują naukę zdalną, w szkole odbywają się tylko zajęcia indywidualne i konsultacje, zorganizowane zostały także próbne egzaminy ósmoklasistów.

Dzieciom zgłaszającym problemy z połączeniem internetowym udostępniono kilka stanowisk do nauki online. Uczniowie i rodzice mogą skorzystać ze wsparcia psychologa i pedagoga, a wszelkie zgłaszane problemy staramy się rozwiązywać na bieżąco.

Nauczyciele skorzystali z programu szczepień organizowanego przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. Czas, gdy szkoła świeciła pustkami przeznaczaliśmy na wykonanie drobnych remontów odmalowanie kilku sal, cyklinowanie parkietów, wymianę dekoracji, doposażenie zaplecza dydaktycznego w pomoce, a biblioteki w nowości wydawnicze.

Od 1 marca trwa rekrutacja do oddziałów przedszkolnych, gdzie uśmiech i zabawa towarzyszą poznawaniu świata - serdecznie zapraszamy! Z nadzieją czekamy na lepsze czasy.

/Dyrektor Szkoły Podstawowej im. Św. Brata Alberta
w Czechówce S. Kasprzycka/

Z życia SP w Łyczance

Co słyhać przy Dworskiej?

Rzeczywistość ostatnich miesięcy spowodowała konieczność pozostania w domach wszystkich uczniów naszych szkół. Jednak w Szkole Podstawowej w Łyczance czas nieobecności uczniów w budynku szkoły stał się okazją do przybrania nieco nowego oblicza. Kiedy po feriach, 18 stycznia, w progach szkoły zawitali uczniowie klas 1-3 przywitały ich odnowione, kolorowe korytarze i sale lekcyjne. Na klatce schodowej pojawiły się nowe balustrady oraz nowa podłoga. Zmiany nastąpiły również w salach przedszkolnych, które także zostały odnowione oraz na nowo umeblowane. Priorytetem naszej placówki jest bezpieczeństwo uczniów, dlatego w ostatnim czasie przy drzwiach wejściowych do szkoły pojawiły się domofony, dzięki którym ograniczony jest dostęp osób trzecich, co zdecydowanie zwiększa bezpieczeństwo i komfort naszych podopiecznych. Jednym z kierunków rozwoju naszej szkoły

jest nowoczesność. W swojej pracy wykorzystujemy różnorodne technologie informacyjne, które umożliwiają uczniom wszechstronne posługiwanie się szeroko pojętą informacją. I w tej kwestii szczególnym zainteresowaniem uczniów cieszy się nasz najnowszy nabytek - „Magiczny dywan”, czyli interaktywna podłoga, która przeznaczona jest do różnego rodzaju gier edukacyjnych i ćwiczeń dla dzieci. Dzięki tej nowoczesnej pomocy dydaktycznej nasi uczniowie łączą naukę z zabawą, co korzystnie wpływa na ich wszechstronny rozwój.

Nasza szkoła nieustannie się zmienia i rozwija, czego dowody możemy obserwować każdego dnia!

/Iwona Suder/

„Czytam z klasą”

Rozpoczęło się nowe półrocze i uczniowie klas 1-3 w Szkole Podstawowej w Łyczance z uśmiechem oraz z chęcią powrócili do szkolnych ławek i z wielkim entuzjazmem kontynuują realizację projektu „Czytam z klasą”.

Założeniem projektu jest uświadomienie uczniom ile korzyści płynie z czytania książek, ale przede wszystkim daje nauczycielom ciekawe propozycje omawiania lektur. W związku z tym podjęliśmy się wyzwania i w tym celu zorganizowano konkurs pracy przestrzennej pt. „Mój pingwinek”. Celem tego konkursu było podsumowanie pracy z lekturą „Zaczarowana zagroda”.

Konstrukcję należało wykonać z materiału recyklingowego oraz samodzielnie. Nasi uczniowie podjęli się wyzwania i przygotowali twórcze prace. Konkurencja była duża, prace ciekawe i atrakcyjne. Jury miało ciężki wybór, ponieważ każdy pingwinek był niepowtarzalny. Przyznano dwa pierwsze miejsca jedno drugie i trzy trzecie. Wszyscy uczestnicy otrzymali nagrody ufundowane przez sponsorów oraz Radę Rodziców, za co serdecznie dziękujemy.

/Renata Ruman/

W Łyczance znamy się wszyscy i działamy wspólnie

Szkoła Podstawowa w Łyczance jest placówką, która stawia na wzmocnienie współpracy pomiędzy uczniami, rodzicami i nauczycielami oraz przedstawicielami środowiska społeczności lokalnych na terenie naszej Gminy. W roku 2020/2021 podjęto wiele inicjatyw, które miały na celu wsparcie społeczności lokalnej, takich jak m.in.:

- kiermasz ciast na rzecz Artura Chwistka,
- jesteśmy w trakcie akcji zbiórki zakrętek dla Oskarka,
- zbiórka ubrań dla dzieci na misjach w Afryce,

Wspólnie z Radą Rodziców zorganizowaliśmy 19 grudnia przedświąteczny Kiermasz ciast, w który zaangażowani byli nasi wspaniali Rodzice oraz nauczyciele - od których pochodziły przepyszne wypieki oraz kiermasz ozdób świątecznych. Bardzo za to dziękujemy.

Nasza szkoła stawia na aktywny, w miarę możliwości w dobie pandemii, styl pracy i wypoczynku zarówno dzieci jak i nauczycieli. I tak Panie z klas 1-3 zorganizowały dzieciom:

- 24 września wyjście do stadniny koni Pańskie Pola, gdzie dzięki uprzejmości Państwa Molus, uczniowie klas 1-3 mieli możliwość przejechać się na koniu, upiec ziemniaka na wcześniej przygotowanym ognisku i przeżyć wspólnie święto ziemniaka

- 2 lutego 2021 bal karnawałowy, podczas którego odbył się konkurs na najbardziej oryginalny strój karnawałowy. Uczniowie mieli się zaprezentować we własnoręcznie przygotowanych strojach.

- 16 lutego 2021 „Walentynkowy zawrót głowy” na słodko i ruchowo.

- 26 lutego 2021 spotkanie pod hasłem „Silni i zdrowi nie damy się koronawirusowi”. Dzieci miały możliwość aktywnego spędzenia piątkowego popołudnia w szkole, uwieńczeniem którego był seans filmowy i poczęstunek w postaci pizzy.

Podczas ferii w klasie II odbywały się spotkania online pod hasłem „Ferie z książką”, podczas których wychowawczynie poprzez zapoznanie z książką, przygotowywanie zadań zachęcała do sięgania po lekturę, jako sposób spędzania czasu, alternatywny do komputera.

Szkoła to nie tylko budynek ale społeczność, która ją tworzy. Atmosfera i wzajemne relacje tu panujące sprawiają, że każde dziecko czuje się tutaj potrzebne, zauważone i dowartościowane. Wszyscy uczniowie mogą odnieść sukces, ponieważ skupiamy się na odkryciu ich mocnych stron. Organizujemy liczne konkursy pozwalające na ujawnienie talentów drzemających w naszych podopiecznych. I tak w klasach 1-3 wychowawczynie zorganizowały konkurs na:

- „dyniowe stworki potworki”
- najbardziej oryginalny strój karnawałowy (luty 2021)
- pingwina z recyklingu (luty 2021)

Planują też zorganizować konkurs talentów (kwiecień 2021).

Szkoła Podstawowa w Łyczance sprzyja uczniom, zapewnia im odpowiedni poziom nauczania oraz wspomnianą wyżej rodzinną atmosferę. Nawet w trakcie zdalnego nauczania mogliśmy tego doświadczyć, kiedy to podczas przedświątecznych wigilijek klas 1-3 online łączyliśmy się, by wspólnie pokoleđować, „połamać” się opłatkiem, złożyć sobie życzenia. Wspaniale było widzieć znów spotkanie 3 pokoleń: dziadków, rodziców i dzieci. Dziękujemy za Państwa obecność.

Ta rodzinna aura widoczna jest również na korytarzu, gdzie wszyscy uczniowie naszej szkoły się znajdują, wzajemnie się o siebie troszczą, nie pozostają na siebie obojętni. Nikt tutaj nie jest anonimowy.

/Renata Ruman/

Z życia ZPO w Sieprawiu

Kreatywny tydzień bez zabawek w grupie Wesołe Zwierzaki!

W dniach od 1 do 5 lutego w grupie przedszkolnej w Szkole Podstawowej w Sieprawiu odbył się tydzień bez zabawek. W poniedziałek dzieci posegregowały i spakowały wszystkie zabawki oraz klocki, które wreszcie pojechały na zasłużony urlop :) Zostały również omówione zasady obowiązujące podczas najbliższego tygodnia - zwróciliśmy szczególną uwagę na koleżeństwo i dzielenie się zasobami.

Od wtorku rozpoczęła się praca. Do dyspozycji mieliśmy mnóstwo kartonów, rolek, guzików, koralików, kawałków tkanin, włóczek i tasiemek, bibulek wszystko zostało zgromadzone i dostarczone przez rodziców, za co jeszcze raz dziękujemy!

Dzieci pracowały w małych grupach, w parach lub samodzielnie. Powstawały projekty, które za chwilę zmieniały się w coś zupełnie innego. Na bieżąco tworzyliśmy muzykę. Było gwarno, wesoło, panowała twórcza atmosfera. W piątek przyszedł czas na otwarcie wystawy prezentującej dokonania dzieci: Domek z piaskiem, Cukiernia, Robot, Instrumenty, Czołg i pies wojskowy, Śmieciarka, Autobus, Telewizor, Dron, Tort, Rakietka, Pistolet AK, Wynalazek - to tylko niektóre eksponaty, które

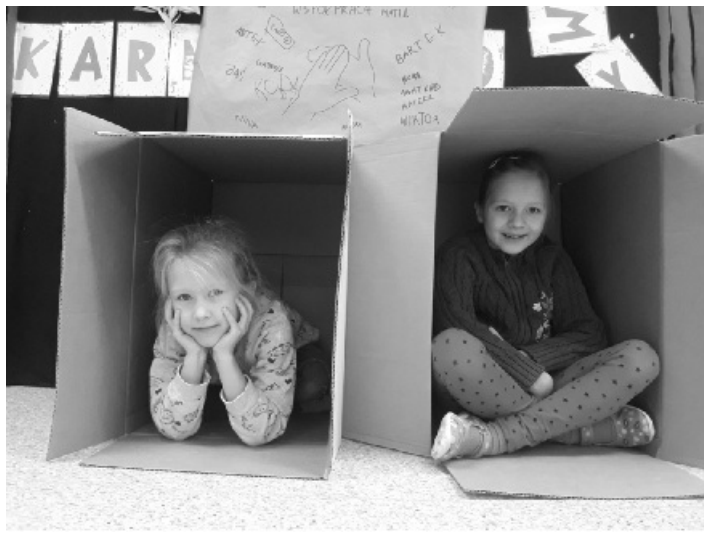
można było podziwiać.

Podczas tego tygodnia dzieci miały możliwość:

- wzmocnić swoje mocne strony, mieć poczucie sprawstwa
- rozwinąć kreatywność, fantazję,

- doskonalić umiejętność komunikowania się z otoczeniem,
- poznać trudną sztukę negocjacji,
- uczyć się pokojowo rozwiązywać konflikty

Tydzień skończył się bardzo szybko, ale wrażenia i zdobyte doświadczenia pozostaną z nami na długo!!!

/Agnieszka Topa/

Gminny Ośrodek Kultury i Sportu wczoraj i dziś

Najbliższe wydarzenia Ośrodka Kultury i Sportu

W roku 2020 wiele z planowanych przez nas wydarzeń musiało odbyć się w nowej, nietypowej formie, uniemożliwiającej nam wspólne spotkania. Mamy nadzieję, że w tym roku sytuacja epidemiologiczna pozwoli nam na organizację naszych przedsięwzięć w tradycyjnej formie. Pragniemy przedstawić Wam nasze najbliższe plany.

Na początku wiosny zaprosimy uczniów szkół z terenu naszej Gminy do udziału w konkursie recytatorskim. 22 kwietnia, w Międzynarodowy Dzień Ziemi szykujemy dla Was specjalne wydarzenia promujące zachowania proekologiczne. W ostatni weekend maja odbędzie się VIII

edycja Biegu Sieprawska Piątka - najwyższy czas rozpocząć treningi! 26 czerwca zaprosimy natomiast naszych mieszkańców na specjalny koncert plenerowy. Już wkrótce zdradzimy szczegóły!

Koniecznie śledźcie nasz profil na Facebooku a już niebawem pojawi się strona internetowa gdzie będziemy informować o wszystkich planowanych przez nas wydarzeniach.

/GOKiS/

2020 w bibliotece - trudny rok, dobry rok

Miniony rok był dla nas - jak dla wszystkich chyba - dość trudny. Na mocy odgórnych rozporządzeń biblioteka była zamknięta trzy miesiące. Mimo to odnotowaliśmy nieznaczny tylko spadek liczby czytelników i wypożyczeń. Dziękujemy tym, którzy o nas nie zapomnieli i dzielnie zniesli spowodowany wymogami sanitarnymi odmienny sposób obsługi.

W gronie przyjaciół książek pojawiło się sporo przedszkolaków, a to dzięki akcji: „Mała książka - wielki człowiek”, w której dzieci dostają specjalną kartę, a na niej zbierają naklejki za każde odwiedzin w bibliotece.

Naszym celem było wzbogacenie księgozbioru o nowości wydawnicze.

Kupiliśmy ponad tysiąc książek, z czego kilkadziesiąt stanowią książki mówione. Póki co jest to literatura obyczajowa oraz dla dzieci i młodzieży. Zapewniamy, że to dopiero początek kolekcji audiobooków w naszej bibliotece, będziemy ją chcieli sukcesywnie rozszerzać. Większość z

Kolekcja świeżych audiobooków. Fot. Biblioteka

nas preferuje czytanie książek w wersji papierowej, jednak czasem dobrze mieć alternatywę. Audiobooki sprawdzają się zwłaszcza w przypadku dzieci, ale też osób mających problem ze wzrokiem, czy też chcących poznawać treść podczas wykonywania jakiejś pracy.

Kolejną opcją, która chcemy Państwu oferować, są e-booki. Pod sam koniec roku, dzięki dotacji z Biblioteki Narodowej, wykupiliśmy dostęp do platformy Legimi. Znajduje się tam wiele tysięcy książek elektronicznych z

różnych dziedzin, w tym bardzo dużo nowości. Osoby zainteresowane taką formą czytania prosimy o zgłaszanie się do nas (oczywiście ilość kodów jest ograniczona).

I na koniec - jak zawsze - zapraszamy do biblioteki. Staramy się, żeby każdy, kto nas odwiedzi, wyszedł z interesującą go lekturą. Znajdziecie nas też on-line na stronie: biblioteka.siepraw.pl oraz na Facebooku.

/Hanna Pietrzak-Trzcińska/

Byli wśród nas

Tomasz Basista (18.08.1958 - 26.02.2021)

2 marca 2021 roku na Cmentarzu Batowickim w Krakowie pożegnaliśmy Tomasza Basistę. Kiedy w piątek 26 lutego dowiedziałem się o jego śmierci, wiadomość ta bardzo mnie przygnębiła i zarazem zaskoczyła. Choć wiedziałem, że od roku zмага się z ciężką chorobą, to jednak do końca wierzyłem, że uda mu się tę nierówną walkę wygrać. Był on bowiem człowiekiem pełnym życia i energii, który z ogromnym optymizmem podchodził do wyzwań, którym przyszło mu stawić czoło, nawet wówczas, gdy kilka tygodni temu okazało się, że czeka go kolejna poważana operacja. Oprócz tego był niesamowicie inteligentny i oczytany. Miał za sobą kilka lat spędzonych w Iraku, gdzie uczył się w amerykańskiej szkole. Zawsze pracował z ogromną pasją i zaangażowaniem. We wszystkich swoich aktywnościach, tak prywatnych jak i profesjonalnych, jako architekt i biegły sądowy był konsekwentny i uczciwy. Ile kosztowało go takie podejście do życia na przekór otaczającemu go światu, możemy się tylko domyślać (takim widowym znakiem jego zmagania była zeszłoroczna próba podpalenia jego domu przez tzw. „nieznanych sprawców”). Miałem okazję nieco bliżej poznać Tomka podczas wspólnych wyjazdów pielgrzymkowych, kiedy to dał się poznać jako wspaniały towarzysz podróży, z którym można było toczyć bardzo interesujące rozmowy. Miał przy tym bardzo cenną cechę: umiejętności nawiązania kontaktu i rozmowy z osobami, które na pierwszy rzut oka mogłyby wydawać się zupełnie nieprzystające do kręgu jego znajomych. W rozmowach używał rzeczowych argumentów i zawsze dało się odczuć, że szanuje zdanie rozmówcy.

Tomasz Basista był Sieprawinem z wyboru. Wraz z

przeprowadzką do Sieprawia zaangażował się także w życie lokalnej społeczności. Jest to również bardzo rzadka cecha. Zdecydowana większość tak zwanych „Włazłoków” szczerze izoluje się od lokalnego społeczeństwa, czego widowym znakiem są wysokie ogrodzenia wokół ich posesji. Szczególnie wdzięczni możemy być Tomaszowi Basiście za pracę w Duszpasterskiej Radzie Parafialnej. Jego dziełem jest projekt uporządkowania alejek na cmentarzu oraz kapliczka Matki Bożej po północnej stronie kościoła, gdzie on sam w ostatnim czasie bardzo często się modlił. To jeszcze jedna z cech Tomasza - ogromna i żywa pobożność. W kościele można go było spotkać niemal każdego dnia. Uczestniczył w nabożeństwach, a w razie potrzeby służył także jako lektor.

Wielkim dziełem, nad którym pracował dla Sieprawia był projekt domu dziennej opieki przy sanktuarium Błogosławionej Anieli Salawy. We wstępie do przygotowanego projektu napisał: „*W dziesiątą rocznicę powstania Sanktuarium błogosławionej Anieli Salawy w Sieprawiu zrodził się pomysł szerzenia szczególnego charyzmatu naszej Patronki. Aby w Sieprawiu przy Sanktuarium powstał zakątek, którego sercem będzie służenie. Miejsce gdzie starsi, chorzy, potrzebujący, niejednokrotnie osamotnieni ludzie, otrzymają opiekę, wsparcie i radość życia od ludzi młodych, którzy będą mieli w ten sposób okazję wychować się w duchu służenia drugiemu człowiekowi. W ten sposób, szczególny charyzmat błogosławionej Anieli Salawy, charyzmat służenia, pozwoli na odbudowę prawdziwej godności, odbudowę więzów pomiędzy pokoleniami starszych i młodych ludzi, odbudowę małych rodzin i dużej rodziny parafialnej, będzie szczególnym świadectwem w dzisiejszym świecie. Stąd pomysł wybudowania domu dziennej opieki dla osób starszych i chorych, który zarazem będzie sercem parafialnego wolontariatu młodych. Dom, który będzie także domem rekolekcyjnym Sanktuarium, domem dla wspólnot młodzieży i dorosłych, a także domem pielgrzyma. Dom, który za przyczyną błogosławionej Anieli będzie kuźnią szczególnego daru Chrystusowego, jakim jest służba drugiemu człowiekowi i przez ten dar będzie miał siłę jednoczenia wspólnoty parafialnej i nie tylko.*” Mamy nadzieję ten wielki projekt Tomasza Basisty będzie mógł kiedyś doczekać się realizacji.

Dziękujemy za życie Tomasza Basisty, dziękujemy za wszelkie dobro, które nas spotkało z jego strony. Niech odpoczywa w pokoju!

/Stanisław Konarski/

Z życia stowarzyszeń

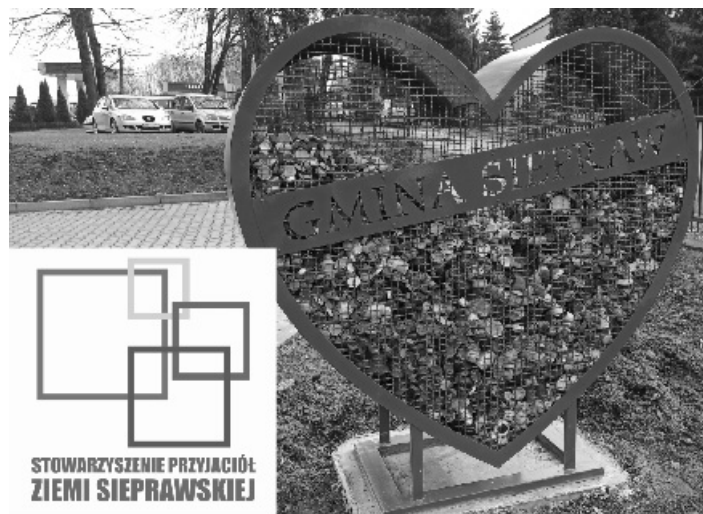
Serduszko dla potrzebujących

Obok Urzędu Gminy w Sieprawiu stało metalowe serduszko - pojemnik na nakrętki, które będzie służyć do przeprowadzania akcji charytatywnych dla potrzebujących pomocy.

Mieszkańcy mogą wrzucać plastikowe nakrętki np. z butelek po napojach, które po zebraniu większej ilości, zostaną sprzedane, a pieniądze przeznaczone na wybrany cel charytatywny.

Zebraniem funduszy i wykonaniem gustownego pojemnika zajął się Radny Piotr Nowak w ramach działalności Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Sieprawskiej z Sieprawia, które też zajmie się bieżącą obsługą i serwisem pojemnika, a także wyborem akcji charytatywnych, na które będą przeznaczane środki z zebranego plastiku. Środki na zakup serduszka przekazali radni i pracownicy Gminy oraz Stowarzyszenie.

Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Sieprawskiej odpowiedziało w ten sposób na zapotrzebowanie jakie zostało zgłoszone w formie petycji w serwisie podpiszto.pl

przez Mieszkańców Gminy.

/Redakcja

Z życia Klubu 50+

W okresie Świąt Wielkanocnych Seniorzy Klubu 50+ zachęcają wszystkie gospodynie do upieczenia własnego ciasta drożdżowego, zdrowego, bez konserwantów i polepszaczy. A ile satysfakcji... Polecamy. Oto przepis na „Wielkanocną Babę”.

Składniki:

1/2 kg mąki
10 dkg masła + 2 łyżki oleju
15 dkg cukru
5 żółtek + 1 całe jajko
5 dkg drożdży
3/4 szklanki mleka
szczypta soli

10 dkg rodzynek
cukier waniliowy

Wykonanie:

Wszystkie składniki powinny być wcześniej przygotowane i mieć temperaturę pokojową, jajka również (nie z lodówki). Z 4 łyżek ciepłego mleka, 2 łyżek cukru, 2 łyżek mąki i drożdży zrobić rozczyń i pozostawić w ciepłym pomieszczeniu do wyrośnięcia. Następnie dodać przesianą mąkę, cukier, żółtka i jajko, letnie mleko, roztopione masło i rodzynek. Wyrobić ciasto - musi odchodzić od dłoni. Pozostawić w ciepłe przykryte ściereczką. Gdy wyrośnie wyjąć na stolnicę, obtoczyć i przełożyć do formy. Jak wyrośnie piec w piekarniku nagrzanym do 180 stopni około 50-60 minut. Polecamy. Smacznego!

/Maria Oramus/

Odkrywamy nieznane karty naszej historii

Sieprawska filatelistyka

Nie wiem jak jest obecnie, ale w czasach mojego dzieciństwa zbieranie znaczków było bodaj najbardziej rozpowszechnionym hobby. Prawie każdy z moich ówczesnych kolegów ze szkoły podstawowej miał większy lub mniejszy zbiór znaczków pocztowych. To szlachetne hobby było także moim udziałem. Do dziś mam z tego czasu kilka zapełnionych klaserów, choć nie wiem czy zbiory te, poza sentymentalną, mają dziś jakąkolwiek wartość.

Kilka lat temu wróciłem jednak do tego hobby z dzieciństwa. Teraz jednak zainteresowałem się przedmiotami filatelistycznymi mającymi związek z naszą miejscowością. Obecnie jest to o tyle łatwiejsze, że dzięki internetowi można dotrzeć do zasobów, które w przeszłości były trudnodostępne. W ten właśnie sposób udało mi się pozyskać kilka ciekawych pamiątek filatelistycznych związanych z Sieprawiem.

Najstarszą z tych pamiątek jest mająca około stu lat karta pocztowa wysłana przez proboszcza sieprawskiego księdza Ignacego Cieży do Filii Banku Krajowego (fot. 1.). Karta ta została nadana na pocście w Świątynkach Górnych. Data nadania nie jest możliwa do odczytania, ale z dużą dozą prawdopodobieństwa można przyjąć, że miało ono miejsce niedługo po zakończeniu I wojny światowej. W tym czasie nie istniała jeszcze poczta w Sieprawiu. Została ona założona w 1935 roku. Tak więc poczta w Świątynkach była najbliższą placówką. Interesujące jest także uproszczenie adresów. Jako nadawca figuruje tylko x. Ignacy Cieży, Siepraw, Świątynki Górne, a jako odbiorca: Filia Banku Krajowego, Kraków, Plac Szczepański.

Bardzo ciekawa jest treść wiadomości zawarta na karcie pocztowej, która nie była umieszczana w kopercie. Otóż w przekazywanej wiadomości sieprawski proboszcz

informuje bank o stanie swojego zadłużenia. W naszych czasach taka informacja przekazywana otwartym tekstem może nieco zaskakiwać, ale jak widać sto lat temu obowiązywały nieco inne standardy w zakresie tajemnicy i dyskrecji. Do dzisiaj wyszczególnione w karcie zobowiązania na pewno uległy przedawnieniu, dlatego możemy pozwolić sobie na zacytowanie pełnej treści przesłanej wiadomości:

„Do Filii Banku Krajowego w Krakowie.
Mam następujące walory/pożyczki austr.
I pożycz. z 1/5 915 N 095361 na 2 000 Kr.
III pożycz. z 21/10 915 N 023276 na 2 000 Kr.
z 21/10 915 N 019458 na 1 000 Kr.
IV pożycz. z 16/4 916 N 320478 na 1 000 Kr.
N 320479 na 1 000 Kr.
V pożycz. z 20/11 916 N 027677 na 1 000 Kr.
z 20/11 916 N 027678 na 1 000 Kr.
z 20/11 916 N 027701 na 1 000 Kr.

Jedną z nich, zdaje mi się IV brałem w filii Banku Krajowego w Krakowie, co proszę mi urzędownie potwierdzić”.

Pewną ciekawostką jest także zamieszczony na karcie apel: „Kto chce zwalczać drożyznę i powstrzymać spadek waluty niechaj podpisuje pożyczkę państwową”. W ten sposób władze starały się docierać do społeczeństwa ze swoimi apelami w czasie powojennej hiperinflacji.

Kolejną grupą filatelistycznych pamiątek związanych z Sieprawiem są koperty z urzędowych listów z okresu II wojny światowej. W większości są to listy nadawane przez Urząd Gminny w Sieprawiu do sądów i innych tego typu instytucji. Są też listy, których nadawcą był Urząd Parafialny w Sieprawiu lub Posterunek Policji Polskiej w Sieprawiu („Polnischer Polizeiposten in Siepraw”). Miejszem ich nadania była poczta w Sieprawiu, co potwierdza umieszczana na nich pieczęć o treści: „Siepraw über Krakau” lub samo „Siepraw” z dopiskiem „Postagentur” (fot. 2.). Interesujące są również umieszczone na kopertach znaczki pocztowe. Oprócz jednoznacznie kojarzących się z tamtym okresem znaczków z podobizną wodza III rzeszy są również niemieckie znaczki z wyobrażeniem Wawelu lub Uniwersytetu Jagiellońskiego. Najbardziej interesujące są jednak przedwojenne znaczki polskie z naniesionym na nie godłem III rzeszy, nowym nominałem oraz podpisem: „General-gouvernement”.

Ciekawe są również karty pocztowe z okresu II wojny światowej. Jedną z nich to życzenia świąteczne dla księdza Adama Pitali, który w okresie II wojny światowej mieszkał w domu rodzinnym w Sieprawiu (fot. 3.). Treść wiadomości jest bardzo lakoniczna i ogranicza się do

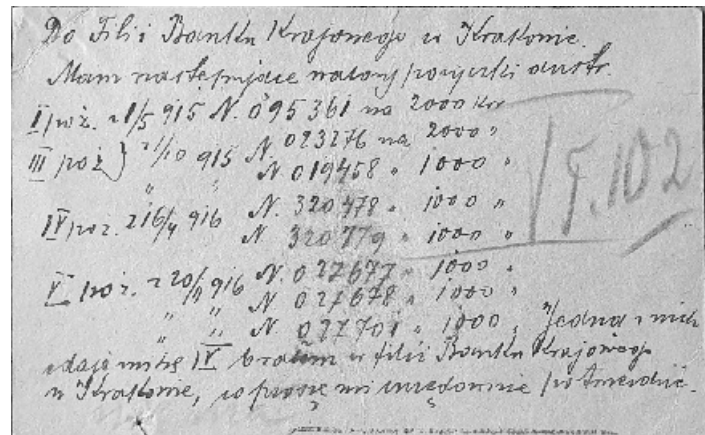
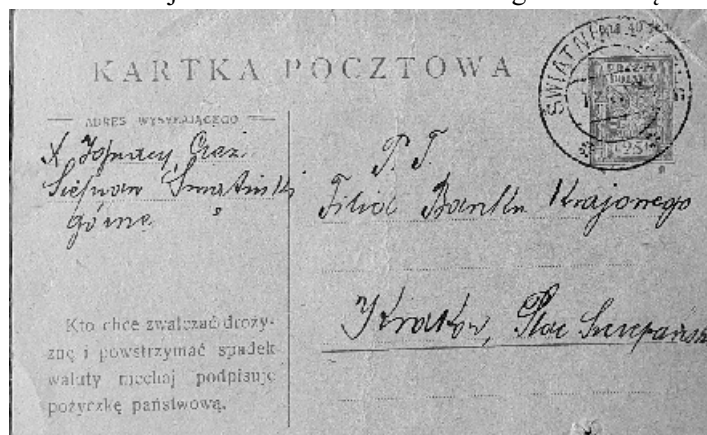
jednego zdania: „Spokojnych i zdrowych Świąt”. Te życzenia przesłała osoba podpisana jako „F”, która zapewne była dobrze znana księdzu Adamowi, ale dziś jest prawie niemożliwe, aby ją zidentyfikować. Inna z kart pocztowych to również życzenia przesłane z Zakliczyna 22.09.1943 roku do Józefa Rzący w Krakowie. Karta ta została nadana w Sieprawiu. Jej krótka treść warta jest przytoczenia ze względu na piękną formę użytej polszczyzny: „Kochanemu Panu śle pozdrowienie i serdeczne słowa dla Kolegów. Paniom łączę piękne ukłony i pozdrowienia. Pogoda świetna - słońce i ciepło - oby tylko tak było nadal. Uściśnienia dłoni łączę...”

Związaną z omawianym tematem pamiątką z okresu II wojny światowej jest również upoważnienie podpisane przez dr. med. Kajetana Kruszczyńskiego (fot. 4.). Lekarz ten w okresie II wojny światowej mieszkał w Sieprawiu i tu też prowadził praktykę. Zasłużył się również pomocą dla potrzebujących opieki medycznej członków podziemia. Upoważnienie wypisane jest na oryginalnym druku opisanym: Dr. Med. Kajetan Kruszczyński, lekarz, Siepraw, pow. Kraków. Oto jego treść: „Upoważniam p. Dutkiewicz Elżbietę, zam. w Krakowie ul. Dietla 11, do odbioru z Izb. Lek. „Bezugscheinu na węgiel” wystawionego na moje nazwisko” U dołu widnieje pieczęć i podpis doktora Kruszczyńskiego oraz miejsce i data wystawienia: „Siepraw, dnia 3.XII.1941r.” Upoważnienie to jest o tyle ciekawe, że pokazuje poniekąd wojenne losy lekarza „zesłanego” na prowincję i zmuszonego do zajmowania się tak prozaicznymi problemami jak talon na węgiel.

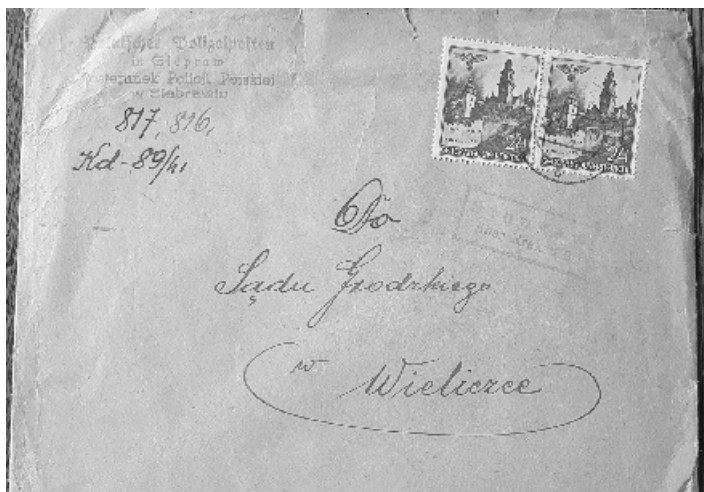
Innym przykładem z okresu II wojny światowej jest list wysłany do Sieprawia z obozu dla internowanych żołnierzy polskich na Węgrzech. List został nadany 22 kwietnia 1940 roku. (fot. 5.). Interesujące jest, że tego typu korespondencja docierała do Polski w okresie okupacji. List jednak był przedmiotem cenzury, która oprócz pieczęci ze swastyką i napisem „Oberkommando der Wehrmacht Geprüft”, uwidoczniała się także w wyciętych nożyczkami fragmentach tekstu. A skoro już o cenzurze mowa to na koniec warto przypomnieć, że ta forma ingerencji w prywatność, w formie zbliżonej do tej, znanej z okresu II wojny światowej, funkcjonowała również w okresie stanu wojennego, czyli w czasach zupełnie nieodległych. (fot. 6.).

Omówione powyżej przykłady potwierdzają, że filatelistyka, oprócz odkrywania pięknych i rzadkich znaczków pocztowych, może być także źródłem do odkrywania ciekawych wątków naszej lokalnej historii.

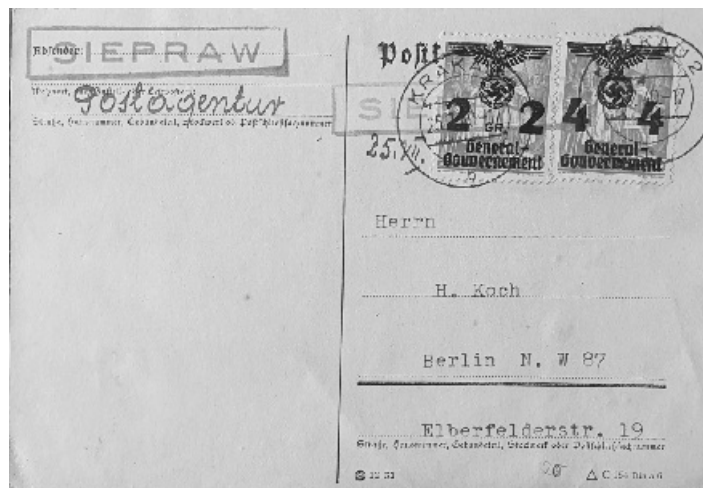
/Stanisław Konarski/

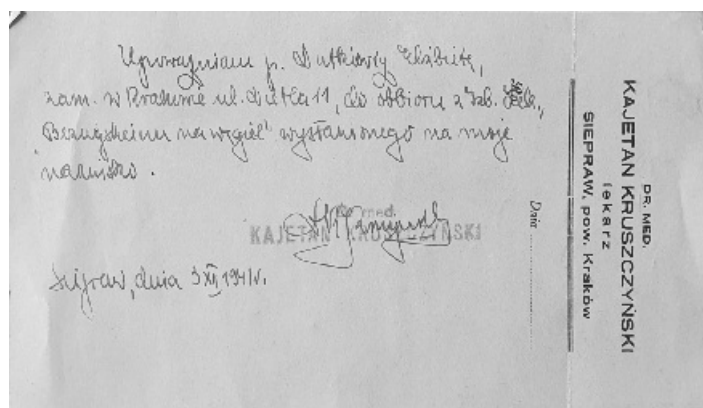
Fot. 1 - Karta pocztowa nadana do Banku Krajowego przez ks. Ignacego Cieża.

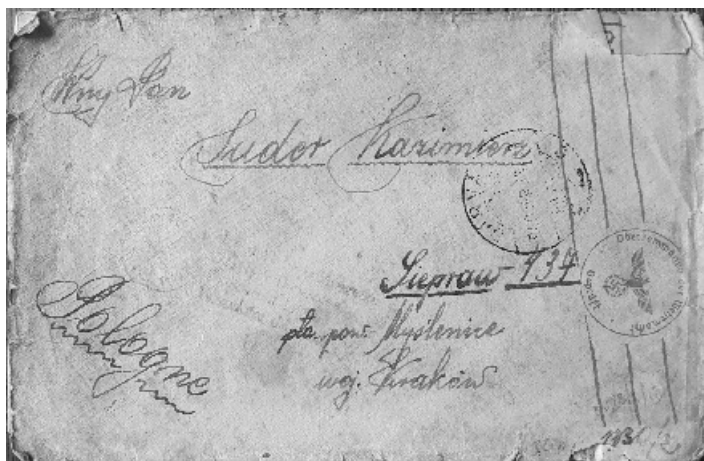
Fot. 2 - Koperta listu z okresu II wojny światowej nadanego w Sieprawiu.

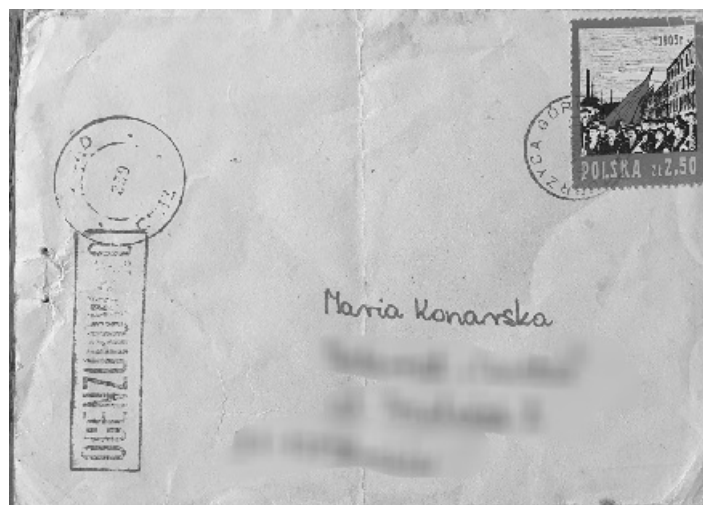
Fot. 3 - Karta pocztowa nadana do ks. Adama Pitale.

Fot. 4 - Upoważnienie wystawione przez dr. Kajetana Kruszczyńskiego.

Fot. 5 - Koperta listu z okresu II wojny światowej z adnotacją o ocenzurowaniu.

Fot. 6 - Koperta listu z okresu stanu wojennego z adnotacją o ocenzurowaniu.

Bitwa po Gdowem i rabacja galicyjska - 175 Rocznic

W ostatnim artykule o Janie Marcinku, poecie ludowym, sekretarzu gminy w Sieprawiu w latach międzywojennych, wspomniałem o Powstaniu Krakowskim, bitwie pod Gdowem i o rabacji galicyjskiej 1846 r. W tym roku przypada 175. rocznica tych tragicznych dla naszej historii wydarzeń. Pisał o nich, z okazji 170. rocznicy, Pan Krzysztof Król w artykule, zamieszczonym w numerze 1 (72) 2016 „Z Czterech Stron Gminy”. Postaram się, zainteresowanym Czytelnikom, przypomnieć i, w miarę możliwości, poszerzyć wiadomości o tych faktach historycz-

nych.

Korzystając z okazji, wyrażam uznanie dla Panów Stanisława Konarskiego i Krzysztofa Króla za ich opracowania historyczne, zamieszczane na łamach gazety. Bardzo je cenię, podobnie jak inni miłośnicy historii małych ojczyzn. Podziwiam wnikliwość i dociekliwość autorów, ich duży wkład pracy oraz wysiłek w poszukiwaniu i zdobywaniu materiałów źródłowych. Słowa uznania i podziękowania należą się im także za zaangażowanie w poznawanie i popularyzację lokalnej historii.

Po utracie niepodległości w 1795 r. Polacy nigdy nie zrezygnowali z walki o wolność i nie stracili nadziei na jej odzyskanie. Po upadku Powstania Kościuszkowskiego i Powstania Listopadowego znów pojawiła się kolejna nadzieja. W lutym 1846 r. wybuchło Powstanie Krakowskie. Do jedynej większej bitwy w Powstaniu Krakowskim doszło pod Gdowem. Bitwa pod Gdowem mniej niż inne, utrwaliła się w świadomości historycznej, chociaż była równie ważnym wydarzeniem w walkach o wolność naszej Ojczyzny. Dla nas zasługuje na szczególną pamięć, gdyż miała miejsce stosunkowo niedaleko Sieprawia, bo około 20 km.

Oddział powstańców, wśród których byli także ochotnicy z Czechówki i Stojowic, liczący kilkudziesięciu jeźdźców i około 300 piechurów, marnie uzbrojony i słabo wyćwiczony, wyruszył z Wieliczki w kierunku Gdowa. Powstańcami dowodził płk Jakub Suchorzewski. 25 lutego 1846 r. (było przenikliwie zimno i padał deszcz) w nocy powstańcy dotarli do wsi Łazany, gdzie się zatrzymali. Rankiem 26 lutego wymaszerowali do Gdowa, napierani przez gromady chłopów, którzy podburzeni przez Austriaków wystąpili przeciw powstańcom. Pod Gdowem maszerującym zagroził drogę oddział austriackiego wojska pod dowództwem płk. Ludwika von Benedeck, liczący blisko 500 żołnierzy i około siedmiu tysięcy chłopów, uzbrojonych w kosy, cepy, siekiery i widły. Doszło do masakry. Na polu bitwy padło 154 młodych bojowników o wolność Polski. Po stronie austriackiej strat właściwie nie było - jeden lekko ranny żołnierz.

Dosyć dokładnie przebieg bitwy przedstawił płk Benedeck w swoim raporcie, którego fragmenty zacytuję: „Każdemu włościaninowi biorącemu udział w wyprawie przyznano cetnar soli, a za każdego żywcem i zdrowo odstawionego powstańca po 5 złr (...). Dnia 26 lutego o godzinie 6 ½ rano wyruszyłem z Bochni z 326 żołnierzami piechoty i 114 szwoleżerami (...). Na 400 kroków przed Gdowem rozkazałem pierwszej kompanii pułku Nugent sformować łańcuch i uderzyć na wieś najpierw tyralierką (...). Tyralierzy kapitana Greschke spędzili powstańców ustawionych za płotami, zabili i ranili wielu z nich, a w końcu wtargnęli do wsi. Teraz uciekać zaczęła także i piechota powstańców, ale we wsi powitał nas żywy ogień z domów (...). Chłopi za nami zabijali wszystkich, którzy byli ranni lub trwożliwie broń złożyli (...). Podczas tej gorącej walki we wsi - która więcej na rzeź wyglądała - poddało się porucznikowi Hoffmannowi i jego oddziałowi około 50 powstańców, którzy schronili się na cmentarzu i w lasku. Ale chłopi uderzyli z tyłu, podzielili jeńców na trzy części, pozabijali wszystkich z okrucieństwem opisać się nie dającym”. (cytat według: Stanisław Grodziski „W Królestwie Galicji i Lodomerii”, Kraków 1976, s.180.).

Benedeck za bitwę pod Gdowem otrzymał order i awansowany został na stopień generała. W roku 1866 wojsko austriackie pod jego dowództwem poniosło sromotną klęskę w bitwie z Prusakami pod Sadową, za co go cesarz Franciszek Józef I zdymisjonował. Wówczas krążył po Galicji okolicznościowy wierszyk: „Benedeck, bądź zdrów - Sadowa, to nie Gdów!”.

Wśród poległych powstańców byli głównie ludzie młodzi, a wśród nich górnicy z Wieliczki, rzemieślnicy, kupcy, studenci, uczniowie, nauczyciele, księża i synowie właścicieli dworów. Na cmentarzu w Gdowie znajduje się mogiła - kopiec poległych w 1846 r. powstańców. Zabici po-

grzebani zostali w zbiorowej mogile, jako buntownicy, za ogrodzeniem cmentarza. Dopiero 50 lat po tym na mogile usypano kopiec, a na nim społeczeństwo ufundowało pomnik. Rzeźba na cokole pomnika przedstawia wspartą o krzyż biblijną Rachel, która oplakuje swoich synów. Jeden z napisów wyryty na cokole głosi: „Rachel płacząca synów swoich i nie chciała się dać pocieszyć iż ich nie masz”. Jest to cytat z biblijnej „Księgi Jeremiasza”. Postać Rachel symbolizuje Ojczyznę, oplakującą swoje dzieci. Według mnie, jest to jeden z piękniejszych pomników w naszej okolicy.

Do klęski powstańców bitwy pod Gdowem i do upadku Powstania Krakowskiego przyczynili się podjudzeni przez zaborcę chłopów galicyjscy, którzy stanęli po stronie wroga. Tutaj przypomina się fragment „Chorału” Kornela Ujejskiego:

„Ależ, o Panie, oni niewinni,
choć naszą przyszłość cofnęli wstecz,
inni szatani byli tam czynni.
O, rękę karaj, nie ślepy miecz!”

Rabacja (z niem. rauben - grabić, rabować, pładrować), nazwana też rzezią galicyjską przetoczyła się prawie przez całą Galicję. Zrabowano i spalono około 470 dworów, życie straciło około 1000 „panów”. W niektórych miejscowościach bandy chłopskie nie szczędziły nawet kościołów i plebanii. Wydarzenia 1846 roku nie ominęły okolic Sieprawia. W Raciechowicach zamordowany został Kasper Biliński, liczący blisko 80 lat starosta dobczycki, i jego syn Kazimierz. W Drogini banda chłopów najpierw skatowała, a potem zamordowała właściciela dworu Dominika Dąbskiego. Mordy miały miejsce również w Kunicach, Hucisku, Brzączowicach, Gorzkowie, Janowicach i Wróblowicach. Krzysztof Król we wspomnianym wyżej artykule, pisze: „Brak przesłanek, choć z całą pewnością nie można tego wykluczyć, aby podobne zajścia miały miejsce w Sieprawiu i pozostałych miejscowościach wchodzących obecnie w skład naszej gminy.” O tych wydarzeniach w „Weselu” Stanisława Wyspiańskiego mówi Gospodarz:

„Mego ojca gdzieś zadźgali,
gdzieś zatłukli, spopychali;
kijakami, motykami,
krwawiącego przez lód gnali...
Myśmy wszystko zapomnieli.”

Echa rabacji znalazły także odzwierciedlenie w przyspiewce ludowej:

„Pamiętos ty, panie, rok śtyrdziesty szósty,
Jak cie chłopcy były kijami w zopusty.”

(Słowa zostały zapisane gwarą i tak je cytuję).

cetnar - ok. 50 kg

złr - złotych reńskich, tak potocznie mówiono na guldeny austriackie

Oprócz pozycji, wymienionych w tekście, korzystałem z prasy lokalnej oraz z notatek własnych, sporządzonych na kursie przewodników.

/Piotr Pręcerek/

Etykieta grzecznościowa w dawnym języku naszych wsi

Językowe formy grzecznościowe w dawnym języku naszych wsi były bardzo różne, wydaje się, że najpowszechniejsze było używanie honorowej liczby mnogiej w zwracaniu się do rodziców, dziadków i wszystkich starszych mieszkańców wsi a pozostałości tego zwyczaju słyszane dziś w potocznej mowie wcale nie czynią ją archaiczną. Należy pamiętać, że w języku I połowy XX wieku zwroty: pan, pani używane były przede wszystkim w stosunku do osób obcych, czyli osób przybywających z zewnątrz oraz w tzw. języku urzędowym, a więc w rozmowie z urzędnikiem, nauczycielem.

Pamiętać trzeba też o tym, że zwrot językowy, określenie, nazwa żyje dotąd dopóki ludzie się nim posługują a w przypadku określeń grzecznościowych innych osób dotąd, dopóki żyją adresaci tych „nazw”. Mechanizm ten ilustrują formy grzecznościowe „kszesnomatka” i „kszesnoojciec” pierwotne odnoszące się do chrzestnej matki i chrzestnego ojca, funkcję których powierzano osobom cieszącym się dobrą opinią i ogólnym szacunkiem i te właśnie cechy stały się podstawą do powstania wtórnego znaczenia określeń. W dawnym języku do chrzestnej matki, chrzestnego ojca tym mianem uproszczonym w jeden wyraz, zbitkę: „kszesnomatka”, „kszesnoojciec” zwracali się ich chrześniacy, potem także całe rodziny chrześniaków, potem zaś bliżsi i dalsi sąsiedzi, z czasem było to nazwanie trwałe danej osoby i oczywiście funkcjonowało do końca jej życia. Na pewno częściej spotkać można było starsze, szanowane ogólnie kobiety niż mężczyzn, do których młodzi mieszkający w pobliżu tak się zwracali w bezpośredniej rozmowie np. „kszesnomatko, daj mi.. przyniosłam ci...”, ale też mówiąc o nich w rozmowie z innymi np. „byłam u kszesnomatki ... widziałem u kszesnomatki...” Ważne jest to, że nie były to osoby spokrewnione z „kszesnomatką”, bo wtedy konsekwentnie używano ogólnych nazw określających pokrewieństwo: stryj (wcześniej zwany strykiem), stryjek do brata ojca; stryjna, lub stryjenka dla żony stryja; wuj, wujek dla brata matki, wujna (wcześniej „ujno”, „ujno”) lub też wujenka dla żony wuja; czy ciotka w stosunku do siostry ojca i siostry matki, których mężowie także byli wujami.

Formy określeń sąsiadów nazwami „kszesnomatka” i „kszesnoojciec” wyszły z użycia w latach osiemdziesiątych, po prostu wraz ze śmiercią osób tak nazywanych, dziś z rzadka można je usłyszeć od najstarszych mieszkańców wspominających dawnych znajomych, sąsiadów. Formy te pamiętają urodzeni w latach pięćdziesiątych choć sami ich już nie używali, bo dla nich obowiązującą stała się norma zwracania się do osób niespokrewnionych formą „pani”, „pan”. Podobnie z nazwami członków rodziny: formy stryj, stryjenka z powszechnego języka zniknęły już w latach sześćdziesiątych zastąpione formami: wujek, ciocia w odniesieniu do rodzeństwa rodziców i to zarówno po mieczu, czyli rodzeństwa ojca, jak i po kądzieli czyli rodzeństwa matki. Dziś z rzadka usłyszeć można zwroty stryj, stryjenka, choć muszę przyznać, że znam ludzi kultywujących ten zwyczaj do dziś. Ciekawym określeniem jest „swok” (albo też swak, chociaż w tym brzmieniu nikt z obecnych mieszkańców nie potwierdził jego używania), pewnie pierwotnie, analogicznie, jak w innych małopolskich gwarach oznaczał stryja, może też ojca zięcia lub teścia córki. Wydaje się, że w dawnym języku naszych wsi, „swokiem” nazywano dalekiego krewnego, czyli swojaka,

swojego człowieka. Trudno dziś sensownie dookreślić znaczenie tej nazwy, w latach pięćdziesiątych znany mi był jeden człowiek na całym przysiółku nazywany swokiem, lub często swocykiem, być może był to już przydomek znaczący tyle co swojak.

Ciekawą formą grzecznościową były zwroty: „kumoter”, „kumoszka” odnoszące się do rodziców chrzestnych dziecka, posługiwali się nimi głównie sami rodzice chrzestni, rodzice dziecka, inne zaś osoby rzadziej. Przykłady używania tych określeń pamiętamy również z początków II połowy XX wieku, kiedy mówiono „Byłem za kumotra do Zosi, Kasi, Stasia” itp., „Za kumoszkę poprosiliśmy do Zosi, Kasi, Stasia...”, itp., „Ciekawe, kogo poproszą za kumotrów, kto będzie kumoszką a kogo wezmą na kumotra”? „Prosił mnie za kumoszkę”... Dziś nazwy te wyszły z powszechnego użycia, rzadko możemy je wychwytać w mowie najstarszych mieszkańców.

W pojęciu językowej etykiety grzecznościowej mieszczą się również formy powitania, pożegnania, czy też pozdrowień. Powszechnym, oficjalnym a także potocznym dziś zwrotem powitania jest „dzień dobry”, przy pożegnaniu zaś „do widzenia”, używają ich osoby młodsze w stosunku do starszych, znajomi, sąsiedzi, te formy weszły do naszego języka potocznego w okresie PRL- u, najpierw jako urzędowe używane właśnie w urzędach, szkołach, przychodniach, i w tym podobnych miejscach, następnie zaczęto je używać w codziennych kontaktach międzyludzkich. Tak nie witano się i nie żegnano na wsi kilkadziesiąt lat temu, najstarsi mieszkańcy potwierdzą, że powszechnym powitaniem były słowa „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”, a dorośli, jako jedyni, mogli używać skrótu „Niech będzie pochwalony”... lub tylko „Pochwalony”... Przy pożegnaniu mówiono: „Zostańcie z Bogiem” lub tylko „Z Bogiem”. Warto podkreślić fakt, iż dzieci jeszcze w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku tak pozdrawiały domowników wychodząc do szkoły lub z niej wracając. Przez wiele kolejnych lat tą formę powitania i pożegnania używano w kontaktach z osobami duchownymi, praktycznie do momentu wyparcia jej przez słowa „Szczęść Boże”. Wcześniejsze zaś „Szczęść Boże” to była wyłączna forma pozdrowienia ludzi pracujących w polu, bez względu na to, czy pozdrawiający jedynie przechodził, czy też zatrzymywał się na dłuższą pogwarkę. Choć w dalszym ciągu najstarsi mieszkańcy tak pozdrawiają pracujących nie tylko w polu ale także wykonujących różne prace w zasięgu ich wzroku - to ten zwyczaj językowy w dzisiejszej mowie praktycznie zanika.

/Wanda Matoga/

Gwara

Formy językowe, wyrazy - coraz rzadziej słyszane - nie zakłócające jeszcze współczesnej potocznej komunikacji językowej:

- husiać - kołysać niemowlę
- ciutka - odrobina, trochę
- ciałkać się - postępować ostrożnie, uważnie choć bez określonej konieczności
- cza - trzeba
- łyskać - błyskać się podczas burzy
- nieusłuchany - nieposłuszny

- niepogodany - nierozmowny
- na sprzedaż - na sprzedaż
- pomyrdany - pokręcony
- posfijany - pozwijany, pomięty
- rułka - rurka
- toki, toczki - taczki

Wyrazy i formy języka znane najstarszym, ich użycie może zakłócić współczesną komunikację językową:

- ancykrys - zły człowiek
- babka - kowadełko do klepania na nim młotkiem kosy
- cnić się - nudzić się lub tęsknić
- ciaracha - sałatka warzywna w ostrej zalewie octowej przygotowana na zimę
- drzystki - rodzaj śliwek
- po ćmoku - w ciemności, po zmroku
- grajdać się - zbierać się zbyt wolno do wyjścia

- kramarzyć się - zbyt długo, zbyt wolno coś robić
- lecieć w dyrdki, lecieć w dyrdy - pobiec szybko w pilnej potrzebie
- łośński rok - zeszyły, miniony rok
- maślić się - cicho płakać ocierając łzy ręką
- porażować - rzucać w kogoś drobnymi rzeczami : kamykami, patykami
- rozkosmany - rozczochrany, nieuczesany - głównie w stosunku do dzieci
- rogoł - drewniana konstrukcja do układania siana przy jego suszeniu
- tarasić - deptać lub śmiecić
- tropić się - martwić się, stropiony - zmartwiony
- tybetka - wełniana, wzorzysta chustka zakładana na głowę
- zbywać się - spierać się,

/Wanda Matoga/

Sport w gminie

Jak poprawić sprawność po pandemii?

Obecna sytuacja na świecie nie pozwala wielu z nas uprawiać sportu. Siłownie, kluby fitness i wiele innych placówek pozostają nadal w zamknięciu. Taki stan rzeczy doprowadził do tego, że wiele osób, które korzystały z takich miejsc, zrezygnowało.

W tym artykule chciałabym zwrócić uwagę na to jak, mimo dzisiejszych realiów, dbać o swoje ciało i swój umysł. "W zdrowym ciele, zdrowy duch!", ciężko się z tym nie zgodzić. Nie ma niczego ważniejszego, jak zdrowie, o które zawsze warto dbać, mimo przeszkód, które występują nie raz w naszym życiu. A taką przeszkodą dla wielu z nas jest panujący wirus, ale udowodnię, że jeśli masz chęci to będziesz w stanie zdziałać cuda!

Spacery. Zbliżają się ciepłe dni, podczas których można wykorzystać czas i ruszyć marszem np. do lasu, aby się dotlenić. Liczysz kroki? Świetnym nawykiem, który powinien zagościć u każdego z nas jest robienie 10 tysięcy kroków dziennie. Co to wniesie do naszego życia? Taka ilość kroków odpowiada mniej więcej 5-6 km. Szacuje się, że robiąc taką ilość spalamy od 400 do 500 kcal, choć wszystko zależy od płci, wieku, wagi. Reasumując, podana wartość mimo wszystko jest satysfakcjonująca. Spacery poprawiają też pracę serca i krążenie oraz korzystnie wpływają na jakość snu. Dzięki takiej aktywności nasza sprawność nie spadnie do zera.

Dbanie o to co "wpada na talerz". Kolejnym ważnym czynnikiem, który ma wpływ na naszą sprawność, ciało oraz psychikę jest dobrze zbilansowana dieta. Warzywa, owoce, woda to produkty, które powinny zagościć w naszym planie żywieniowym na stałe. Warzywa i owoce cechują się wysoką zawartością składników odżywczych, zaś woda jest najważniejszym składnikiem naszego organizmu. Utrzymuje stałą temperaturę ciała oraz pomaga usuwać toksyny. Zawiera 0 kcal i jest napojem nieprzetworzonym. 2 litry - tyle jej powinno wypijać się dziennie. Należy również unikać produktów wysoko przetworzonych, słodkich napojów oraz białego cukru, są to bowiem tak zwane "puste kalorie", które nie oddziałują dobrze na nasz organizm.

Ćwiczenia w domu. Czy bez sprzętu też się da? Tak. W Internecie pojawia się coraz więcej gotowych filmików z ćwiczeniami. Wystarczy tylko chęci, aby nasze ciało było

cały czas w formie, a 30 minut dziennie treningu, pozwoli rozładować napięcie zebrane podczas całego dnia pracy lub doda energii z samego rana. Taka aktywność poprawi zarówno wygląd naszej sylwetki, samopoczucie, korzystnie wpłynie na układ oddechowy, krwionośny i ruchowy oraz usprawni przebieg procesów metabolicznych. Widząc efekty codziennego ćwiczenia będziemy bardziej zmotywowani do innych działań w życiu prywatnym, jak również w pracy.

Wycieczki górskie, jazda na rowerze to świetna alternatywa dla na przykład: oglądania telewizji. Dzięki temu możemy lepiej poznać otaczający nas świat oraz jeszcze lepiej się czuć oraz wzmacniać swoje ciało. Dlatego zachęcam do tego, aby wybierać spontaniczną aktywność, bo to tylko przynosi same pozytywne efekty.

Spontaniczną aktywnością (NEAT) określamy aktywność, która nie jest celowa np. wchodzenie po schodach, sprzątanie, grabienie liści, prace w ogrodzie, chodzenie pieszo np. na zakupy, tupanie nogą, taniec... Przykładów jest bardzo duża ilość.

Dlatego warto wybierać spacer zamiast

- TRENINGI PERSONALNE,
- INDYWIDUALNIE DOBRANE PLANY ŻYWIENIOWE,
- PLANY TRENINGOWE,
- KONSULTACJE,
- WSPÓLPRACA ONLINE

Magda Cygan -
Trener Personalny

trener.magdacyan

517-061-428

jazdy samochodem, wchodzenie po schodach zamiast jazdy windą, pracę np. w ogrodzie zamiast grania w grę.

Powrót do sprawności po pandemii wcale nie jest tak trudny jak się może wydawać. Każdego dnia warto stawiać choć jeden mały krok, w kierunku swojego zdrowia i samopoczucia. Pierwszego dnia możesz zrezygnować ze słodczy, a za tydzień stwierdzisz, że

pójdiesz na 3 kilometrowy spacer. Nie ma schodów, których się nie da nie przejść. Dlatego zachęcam, aby chociaż jedno zadanie z mojego artykułu zostało przez Ciebie wykonane. Skąd brać motywację i się nie poddać? Zwizualizuj sobie swój cel i bierz się do pracy! Czas i tak płynie.

/Magda Cygan/

Uzyskać wyniki lepsze niż jesienią

Po rozgrywkach jesiennych piłkarze I drużyny Jordana Zakliczyn zajmują 9 miejsce w tabeli III grupy klasy okręgowej Kraków, ich dorobek to 13 pkt i jest to tylko 3 pkt więcej niż zgromadziła będąca w strefie spadkowej drużyna Błękitnych Bodzanów.

Przygotowania do rundy wiosennej rozpoczęły się w połowie stycznia, co było spowodowane obostrzeniami związanymi z pandemią Covid-19. Nie były to zajęcia, do których wszyscy byliśmy dotychczas przyzwyczajeni. Ze względu na zamknięcie boisk i hal sportowych, zajęcia odbywały się w terenie w trybie indywidualnym, polegającym na utrzymaniu odpowiedniego poziomu kondycji. W połowie lutego obostrzenia dla sportu amatorskiego zostały zniesione i można było przystąpić do normalnych treningów w halach sportowych i na „Orliku”. Rozegrano pierwsze sparingi z: Bronowianką- wygrana 1-4, Sokołem Przytkowice- porażka 1-3, Górkami Myślenice- wygrana 4-2. Planowane są następne sprawdziany. Wyniki tych sparingów nie są szczególnie ważne, ale dla trenera jest to okazja do oceny formy poszczególnych zawodników i

stopnia przygotowania do gry. W zespole nie doszło do wielu zmian, praktycznie zagrają zawodnicy, którzy występowali w składzie jesienią. Do Hejnału Krzyszkowice powrócił Piotr Obłaza, grę w Jordanie wznowi dobrze nam znany Bartek Ptasiński powracający z zagranicy. Seniorów w uzyskaniu lepszych wyników niż jesienią wspierać będą wychowankowie klubu z drużyny juniorów, którzy będą „ogrywać się” pod okiem swoich starszych kolegów. Początek rozpoczęcia rozgrywek dla seniorów i juniorów starszych planowany jest na dzień 28 marca br.

Juniorzy Jordana w okresie zimowym mogli trenować w miarę normalnie z zachowaniem wymogów bezpieczeństwa sanitarnego. W turnieju rozegranym w Myślenicach, w którym występowały również zespoły z poza Małopolski zajęli II miejsce, ustępując tylko w finale Orłowi Myślenice.

Zespół młodzików w ramach swych zajęć sportowych trenował i uczestniczył w rozgrywkach halowych w Wiśniowej, przygotowując się do potyczek z rywalami na otwartych boiskach. Wszystkim drużynom z terenu naszej gminy życzymy wielu sportowych sukcesów w nadchodzącym sezonie.

/Wiesław Świech/

Przyroda wokół nas

Sprzymierzeńcy w walce z nornicami

Zapadł zmrok, kosy i drozdy zakończyły swe trele na czubkach drzew. Nad pobliską łąką przefrunął bezszelestnie jakiś ptak. Po chwili zanurkował w dół, wyciągając szpony do ataku. Pochwyciwszy nornicę udał się ze zdobyczą na pobliskie drzewo. W świetle księżyca rozpoznałem puszczyka. Ta sowa to jeden z pospolitszych naszych gatunków sów.

Jeszcze 20 lat temu na terenie naszej Gminy występowały 4 gatunki sów: wymieniony wcześniej puszczyk, rzadko spotykana jeszcze u nas sowa uszata oraz aktualnie wymarłe na naszym terenie pójdzka i płomykówka. Te nocne ptaki przepięknej urody, dziwnego i tajemniczego trybu życia, mają jedną bardzo ważną zaletę - są wielkimi sprzymierzeńcami w walce z szkodnikami. Polują głównie na nornice i myszy, poważnie ograniczając ich populację. Jedna sowa średniorocznie zjada 1000 szkodliwych ssaków. Dodatkowo swą dietę uzupełniają ogromną liczbą owadów, szczególnie szkodliwych chrząszczy.

Jako ogrodnik widzę potężną rolę tych ptaków. Niestety uboższe zasób gatunków sów na naszym terenie, co powoduje nieodwracalne zmiany w ekosystemie. Bardzo często musimy sięgać po środki chemiczne, redukujące ilości szkodników w naszych ogrodach. Niestety środki te nie są obojętne dla naszego zdrowia. Co jednak możemy zrobić, aby te cudne ptaki zaprosić do naszego ogrodu? Musimy zapewnić im miejsce do przebywania oraz rozrodu. Pozostawiamy stare drzewa z dziuplami, wieszajmy specjalne budki, bądź kosze dla sów.

Bardzo ważnym aspektem ochrony jest nieużywanie trutek na gryzonie. Mysz po spożyciu takiego preparatu żyje jeszcze kilka dni, przez co często osłabiona pada łupem sów, zatruwając je śmiertelnie. Pamiętajmy, nie płośmy ich zaglądając zbyt często do miejsca odpoczynku, bądź gniazdowania. Globalnie za znikanie poszczególnych gatunków sów odpowiada wiele czynników, między innymi: zabudowywanie i urbanizacja terenów rolniczych, chemizacja rolnictwa, monokultury upraw roślinnych. Pamiętajmy iż, nawet stworzenie kwietnej łąki, czy posadzenie kilku krzewów lub drzew w ogrodzie stwarza miejsca dla rozwoju bioróżnorodności. Tam zaczyna się początek łańcucha pokarmowego z którego skorzystają owady, płazy, ssaki i ptaki, w tym sowy.

Życzę wszystkim, aby w ich ogrodzie pohukiwały te wspaniałe i pożyteczne stworzenia.

/Piotr Nowak /

Polująca uszatka (*Asio otus*). Fot. M. Baran

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021

+ - Liczymy się
x ÷ **DLA POLSKI!**

Już od 1 kwietnia!
Wejdź na spis.gov.pl i spisuj się!

Od kiedy będzie trwać Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań?

Od 1 kwietnia 2021 r. do 30 czerwca 2021 r., według stanu na dzień 31 marca 2021 r., w całej Polsce realizowany będzie Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań NSP 2021.

Udział w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2021 można wziąć poprzez:

- **samospis internetowy**, odpowiadając samodzielnie na pytania poprzez aplikację dostępną od 1 kwietnia br. na stronie internetowej spis.gov.pl;
- infolinię, dzwoniąc pod numer telefonu 22 279 99 99 i odpowiadając na pytania rachmistrza;
- rozmowę telefoniczną z rachmistrem, który sam do nas zadzwoni;
- osobiste spotkanie z rachmistrem w miejscu zamieszkania, gdy sytuacja epidemiczna na to pozwoli.

**Obowiązkowy
samospis
internetowy**

wejdź na
spis.gov.pl
i wypełnij formularz

**Jeśli nie możesz
spisać się
samodzielnie**

zadzwoń na infolinię pod numer
22 279 99 99 lub spodziewaj się
kontaktu ze strony **rachmistrza spisowego**

NSP 2021 – czego będą dotyczyć pytania:

- charakterystyki demograficznej;
- aktywności ekonomicznej;
- poziomu wykształcenia;
- niepełnosprawności;
- migracji wewnątrz kraju i poza granice;
- przynależności etniczno-kulturowej;
- gospodarstwa domowego i rodziny;
- zasobów mieszkaniowych.

Dokładny zakres informacji zbieranych w spisie dostępny jest na stronie spis.gov.pl/jakie-dane-bedziemy-zbierac-w-narodowym-spisie-powszechnym-ludnosci-i-mieszkan-2021/.

Obowiązek ustawowy

Udział w spisie ludności i mieszkań jest obowiązkowy. Każdy zobowiązany jest do udzielania dokładnych, wyczerpujących i zgodnych z prawdą odpowiedzi.

Podstawa prawna

Ustawa z dnia 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. (Dz. U. poz. 1775, z późn. zm.).

Tajemnica statystyczna

Wszystkie pozyskane w czasie spisu dane podlegają bezwzględnej ochronie na zasadach określonych w art. 10 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 443, z późn. zm.).

Od 15 marca będzie działać specjalna infolinia
pod nr tel.: 22 279 99 99 dla osób, które chcą uzyskać więcej informacji
na temat Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań.

 GUS | NSP 2021

Pomocna dłoń!
str. 15

Pomocna dłoń!
str. 15

#Bałwankowy Challenge!
str. 17

Witając się z Nowym Rokiem, szliśmy balowym krokiem!
str. 17

Nikt nie kocha tak, jak dziecko, ...
str. 18

Internetowo, lecz z głębi serca!
str. 18

Wydawca: **GMINA SIEPRAW**

Redakcja: Wanda Matoga

Współpraca redakcyjna: Wiesław Świech

Autorzy artykułów: Baran Michał, Buszko Dorota, Cygan Magda, Iwanów Adela, Jania Ewa, Kasprzycka Stanisława, Konarski Stanisław, Kryńska Iwanów, Langer Patrycja, Matoga Wanda, Nowak Piotr, Obajtek Magdalena, Oramus Maria, Pietrzak-Trzczińska Hanna, Pręczyk Piotr, Ralska-Lenart Joanna, Rolka Agnieszka, Ruman Renata, Suder Iwona, Świech Wiesław, Topa Agnieszka, Wierzba Leszek, Wójtowiec Wiesława

Kontakt z Redakcją: (12) 37 21 800 lub listownie: Urząd Gminy Siepraw,
Ul. Kawęciny 30, 32-447 Siepraw,
z dopiskiem „Z Czterech Stron Gminy”.

Skład i łamanie komputerowe: Robert Kiszka

